

2015 -06- 26
1.6.1-7656/2015
Dnr:

Till berörd remissinstans

Angående remissen om Remiss av promemorian Förslag om utbildningsgaranti i gymnasieskolan

Detta gäller remissvar på "Remiss av promemorian Förslag om utbildningsgaranti i gymnasieskolan"

Dnr: 001133/2015

Remisstiden sträcker sig till den 21 september 2015, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på roteln.

Ansvarig handläggare/borgarrådssekreterare på Skolroteln är Mika Metso, tfn 0721229247.

Remissvar skickas till:

- Skolroteln i **digital form (word/excel)**. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: KS 314-331-2004
- KF/KS kansli i **pappersform**.

Bilägg **inte** remissunderlaget. Det finns redan diariefört i kommunstyrelsens diarium.

Häfta **inte** ihop handlingarna.

Adresserna är följande:

Rotelns e-post: Funktion SLK RIV-remissvar eller
 RIV-remissvar@stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Skolroteln

Remitteringsmapp

Ärende: Remiss av promemorian Förslag om utbildningsgaranti i gymnasieskolan

Inkom till KF/KS kansli den

Behandling i övrigt:

För yttrande senast: den 21 september 2015 för
utbildningsnämnden

För yttrande senast: den 5 oktober 2015 för SLK

Stadsdelsnämnderna	Facknämnderna	Övriga
	Utbildningsnämnden	SLK

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2015-06-24

U2015/03607 /GV

Utbildningsdepartementet

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
Registraturet	
Ink.	2015 -06- 2 6
Dnr:	110-1133/2015
Till:	RTV

Remiss av promemorian Förslag om utbildningsgaranti i gymnasieskolan

Remissinstanser:

1. Justitieombudsmannen (JO)
2. Riksrevisionen
3. Kammarrätten i Göteborg
4. Förvaltningsrätten i Stockholm
5. Justitiekanslern
6. Barnombudsmannen
7. Statskontoret
8. Statens skolverk
9. Statens skolinspektion
10. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
11. Konkurrensverket
12. Regelrådet
13. Diskrimineringsombudsmannen
14. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)
15. Aneby kommun
16. Arboga kommun
17. Bräcke kommun
18. Dals-Eds kommun
19. Eda kommun
20. Gnesta kommun
21. Göteborgs kommun
22. Halmstads kommun
23. Haparanda kommun
24. Heby kommun
25. Hedemora kommun
26. Hofors kommun
27. Hudiksvalls kommun
28. Hällefors kommun

29. Härjedalens kommun
30. Högsby kommun
31. Karlskrona kommun
32. Kungsörs kommun
33. Lerums kommun
34. Lomma kommun
35. Lunds kommun
36. Lycksele kommun
37. Malmö kommun
38. Mullsjö kommun
39. Nacka kommun
40. Orusts kommun
41. Sala kommun
42. Sandvikens kommun
43. Sjöbo kommun
44. Stockholms kommun
45. Sundsvalls kommun
46. Tanums kommun
47. Växjö kommun
48. Östhammars kommun
49. Academedia
50. Almega
51. Friskolornas riksförbund
52. Företagarna
53. Handikappförbunden (HSO)
54. Idéburna skolors riksförbund
55. Kunskapsskolan i Sverige AB
56. Lika Unika
57. Lärarförbundet
58. Lärarnas Riksförbund
59. Praktiska Sverige AB
60. Sveriges Elevkårer
61. Sveriges Elevråd SVEA
62. Sveriges Kommuner och Landsting
63. Sveriges skolledarförbund
64. Thoréngruppen AB
65. Vittra AB

Remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet **senast den 23 oktober 2015**. Svaren bör lämnas både på papper till Utbildningsdepartementet, 103 33 Stockholm och per e-post i ett format som man kan kopiera textavsnitt från, t.ex. i Wordformat eller teckenläsbar PDF, till u.registrator@regeringskansliet.se.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Eva Lenberg
Rättschef

Kopia till
Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

REGERINGSKANSLIET

Remisspromemoria

2015-06-24

U2015/03607/GV

Utbildningsdepartementet

Förslag om utbildningsgaranti i gymnasieskolan

Förord

Skollagen (2010:800) trädde i kraft den 1 augusti 2010 och har tillämpats på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011. Skollagen är mycket omfattande och under den tid den hittills har tillämpats har det uppmärksammats ett behov av att se över ett antal frågor i lagen. Den 29 januari 2013 uppdrog Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) åt de ämnessakkunniga Ingegärd Hilborn och Mikael Hellstadius att biträda departementet med att utarbeta förslag till vissa ändringar av skollagen (U2013/467/SAM). Uppdraget genomförs i form av en arbetsgrupp (U 2013:C). Från och med den 1 juni 2013 har även ämnessakkunniga Linnea Svenander ingått i arbetsgruppen. Ingegärd Hilborn har deltagit i arbetsgruppens arbete till och med mars 2014.

Uppdraget skulle ha slutredovisats senast den 5 augusti 2013, men under arbetets gång har det uppmärksammats ytterligare frågor som behöver utredas. Genom beslut den 3 juli, den 5 november och den 17 december 2013 samt den 13 maj 2014 har arbetsgruppens uppdrag därför utvidgats och förlängts (U2013/4331/SAM, U2013/7046/SAM, U2013/7674/SAM och U2013/3433/SAM).

Den första delen av uppdraget redovisades i departementspromemorian Vissa skollagsfrågor – Del 1 (U2013/6278/S). I promemorian behandlas resursfördelning, lärare i fritidshem och förskollärare i förskolor med waldorfpedagogisk inriktning, skolans kompensatoriska uppdrag avseende elever med funktionsnedsättning, färdighetsprov i musik från och med förskoleklassen, modersmålsundervisning för barn som tillhör någon av de nationella minoriteterna, betygssättning i ämnen som inte har avslutats samt justering av vissa bestämmelser om interkommunal ersättning. Förslagen i promemorian behandlas i propositionerna Vissa skollagsfrågor (prop. 2014/15:148) och Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning (prop. 2014/15:229).

Del 2 av uppdraget redovisades i departementspromemorian Vissa skollagsfrågor – Del 2 (U2014/5176/S). Promemorian innehåller förslag om lokaler och inslag vid skolavslutningar och andra högtider, försöksverksamhet med undantag från kraven på legitimation och behörighet under anställning i högst två år, utvidgad registerkontroll, beslut om att inte flytta upp elever till närmast högre årskurs, tilläggsbelopp och en följdändring i skollagen med anledning av den nya gymnasiesärskolan. Promemorian har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Härmed redovisas del 3 av uppdraget i den del det avser en förstärkt utbildningsgaranti för elever i gymnasie- och gymnasiesärskolor med enskild huvudman.

Innehåll

Sammanfattning.....	4
1. Författningsförslag.....	7
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	7
1.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)	14
2. Utbildningsgaranti	16
2.1 Rättsliga utgångspunkter – rätten att fullfölja utbildning	16
2.2 Erfarenheter från skolnedläggningar.....	19
2.3 En förstärkt utbildningsgaranti	19
2.4 Precisering av nuvarande bestämmelse om rätt att fullfölja utbildning hos enskild huvudman	26
2.5 Kostnadsökningar för kommunerna till följd av den förstärkta utbildningsgarantin	29
2.6 Finansiering genom avdrag från grundbeloppet.....	31
3. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	35
4. Konsekvenser av förslagen om utbildningsgaranti.....	36
4.1 Ekonomiska konsekvenser för staten	36
4.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	36
4.3 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna.....	37
4.4 Konsekvenser för enskilda huvudmän	37
4.5 Konsekvenser för elever.....	41
4.6 Konsekvenser för jämställdhet och integration	41
4.7 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen	41
5. Författningskommentar.....	42
Förslaget till lag om ändring i skollagen.....	42
Referenser	50

Sammanfattning

Denna promemoria innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800). Den innehåller även förslag till ändringar i gymnasieförordningen (2010:2039). Ändringarna i förordningen utgör följdändringar av förslagen till ändringar i skollagen.

Utbildningsgaranti

För en elev som går i en fristående grundskola säkerställer skollagens bestämmelser att eleven har en ovillkorlig rätt att fullfölja sin utbildning i hemkommunens grundskola om eleven skulle vilja avbryta utbildningen i den fristående skolan. Detsamma gäller om den fristående grundskolan av någon anledning skulle lägga ner sin verksamhet.

När det gäller utbildning i gymnasieskolan har en elev som har påbörjat ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant enligt skollagen rätt att hos huvudmannen, eller om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet, fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. För enskilda huvudmän kan det dock uppkomma situationer där huvudmannen inte längre råder över sina möjligheter att låta eleverna fullfölja sin utbildning. Sådana huvudmän kan t.ex. försättas i konkurs och deras godkännanden kan återkallas, vilket i värsta fall kan innebära att eleverna inte får någon möjlighet att fullfölja sin utbildning. Det innebär att det i dag finns ett bristande skydd när det gäller rätten att fullfölja sin utbildning för elever vid fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor. Regeringens insatser för att säkerställa huvudmännens kapacitet att tillhandahålla utbildning av hög kvalitet, och att ägare till fristående skolor är seriösa, innebär att denna risk minskar, men som en extra säkerhetsventil föreslås nu vissa ändringar i regelverket för att elevernas rätt att fullfölja utbildningen tryggas.

I promemorian föreslås att elevens hemkommun ska se till att eleverna ges möjlighet att fullfölja sin utbildning i fall där en enskild huvudman för gymnasieskola eller gymnasiesärskola upphör med sin verksamhet. Rätten att fullfölja utbildningen föreslås gälla elever som har påbörjat utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning inom ett nationellt program. Denna rätt ska också gälla för den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning. Även den som har påbörjat utbildning på ett nationellt program och fått ett erbjudande om att senare antas till en utbildning på en nationell inriktning föreslås omfattas av denna rätt. Hemkommunen bör kunna fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

1. ligger i elevens hemkommun,
2. ligger i den kommun där eleven påbörjade utbildningen (lägeskommunen),
3. ligger inom ett samverkansområde för den aktuella utbildningen som hemkommunen eller lägeskommunen ingår i, eller

4. annars ligger inom rimligt avstånd från hem- eller lägeskommunen.

Det kan uppkomma situationer där denna huvudregel skulle innebära att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen. När det gäller sådana fall föreslås att kommunen i stället ska se till att eleven får möjlighet att slutföra en utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

Samråd med eleven bör alltid ske innan eleven erbjuds utbildning enligt garantin. Hemkommunen bör vidare sträva efter att nå lösningar i samverkan med andra kommuner och enskilda huvudmän. Eleven ska alltså kunna erbjudas att fullfölja utbildningen på såväl skolenheter med offentlig huvudman som på skolenheter med enskild huvudman.

I promemorian föreslås även att den befintliga rätten för elever vid fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor att hos huvudmannen fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant ska avgränsas geografiskt. Skälet är att enskilda huvudmän, till skillnad från kommunala huvudmän, kan ha skolenheter i hela Sverige. Om ovanstående rätt inte avgränsas geografiskt när det är fråga om enskilda huvudmän kan således en elev som påbörjat en utbildning i en viss del av Sverige erbjudas att fortsätta utbildningen i en helt annan del av Sverige. Om en enskild huvudman inte längre anordnar utbildningen vid den skolenhet där eleven påbörjat den föreslås därför att huvudmannen ska kunna fullgöra sin skyldighet att låta eleven fullfölja utbildningen genom att erbjuda eleven att göra detta vid en annan av huvudmannens skolenheter under förutsättning att denna ligger i lägeskommunen eller hemkommunen, eller inom ett samverkansområde som lägeskommunen eller hemkommunen ingår i för den aktuella utbildningen. Den enskilda huvudmannen föreslås även kunna uppfylla sitt ansvar genom att se till att eleven får fullfölja utbildningen vid en skolenhet som annars ligger på rimligt avstånd från läges- eller hemkommunen. Om en elevs rätt till utbildning hos en enskild huvudman inte kan tillgodoses på detta sätt ska elevens hemkommun ha samma ansvar för elevens fortsatta utbildning som i de fall där en huvudman upphör med sin verksamhet.

Det föreslås att kommunernas utökade åtagande till följd av den förstärkta utbildningsgarantin ska finansieras genom att hemkommunen får göra avdrag från det grundbelopp som kommunen betalar till enskilda huvudmän för utbildning på nationella program i gymnasieskolan och för utbildning på gymnasiesärskolans nationella program. Då det är troligt att kommunens kostnader i första hand kommer att vara kopplade till att uppfylla garantin för elever på yrkesprogram föreslås ett större avdrag för utbildning på yrkesprogram jämfört med högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Med anledning av att hemkommunen föreslås få göra sådana avdrag från grundbeloppet föreslås följändringar i skol-

lagens bestämmelser om hur grundbeloppet ska bestämmas när det är fråga om utbildning på särskilda varianter inom de nationella programmen, utbildning som tillåts avvika från vad som annars gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program och utbildningar som hemkommunen inte erbjuder.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ett bidrag till enskilda huvudmän för gymnasieskolor eller gymnasiesärskolor ska enligt gymnasieförordningen beslutas per kalenderår. Bidraget ska grunda sig på kommunens budget för det kommande året och ska som huvudregel beslutas före kalenderårets början. Bestämmelserna om beräkning av bidrag till huvudmän för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor bör därför träda i kraft före de övriga bestämmelserna om utbildningsgarantin, så att kommunen får möjlighet att före kalenderårets början fatta beslut om bidrag till sådana huvudmän. Bestämmelserna om beräkning av bidrag bör därför träda i kraft den 1 november 2016 och övriga bestämmelser om utbildningsgarantin föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Bestämmelserna om beräkning av bidrag bör tillämpas första gången i fråga om bidrag för kalenderåret 2017.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 16 kap. 37, 38, 52 och 55 §§ samt 19 kap. 30, 31, 45 och 48 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 16 kap. 37 a och b §§ samt 19 kap. 30 a och b §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

37 §

En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant har rätt att hos huvudmannen eller, *om huvudmannen är offentlig*, inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant *vid en skolenhet med offentlig huvudman* har rätt att hos huvudmannen eller inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

En elev som har påbörjat sådan utbildning som avses i första stycket vid en skolenhet med enskild huvudman har rätt att hos huvudmannen fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Om eleven inte kan fullfölja utbildningen vid den skolenhet där eleven har påbörjat utbildningen och detta beror på att huvudmannen inte längre anordnar utbildningen där, ska huvudmannen erbjuda eleven att fullfölja sin utbildning vid en annan av huvudmannens skolenheter om denna skolenhet

1. är belägen i elevens hemkommun,

2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,

3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för en sådan kommun som avses i 1 eller 2, eller

Första stycket gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

4. annars ligger inom rimligt avstånd från en sådan kommun som avses i 1 eller 2.

Första och andra styckena gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

37 a §

Om en enskild huvudman upphör med sin verksamhet, eller om en elevs rätt till utbildning inte kan tillgodoses enligt 37 § andra stycket, ska hemkommunen, efter samråd med eleven, se till att eleven ges möjlighet att fullfölja sin utbildning. Hemkommunens skyldighet avser det nationella program som eleven har påbörjat. Skyldigheten avser även, i förekommande fall, den nationella inriktning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till enligt 12 §. Hemkommunen ska fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

1. är belägen i kommunen,
2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,
3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2, eller

4. annars ligger inom rimligt avstånd från hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2.

Om skyldigheten enligt första stycket innebär att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen ska kommunen i stället, efter samråd med eleven, se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

37 b §

Hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 37 a §.

38 §

Vad som sägs i 37 § gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning. Vad som sägs i 37–37 b §§ gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat yrkesprogram.

52 §¹

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen, enligt 42 §, var skyldig att erbjuda utbildning på nationella program vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §. När bidrag lämnas för en elev på ett yrkesprogram ska hemkommunen göra ett avdrag från grundbeloppet med 0,3 procent för det ansvar som åligger kommunen enligt 37 a §. När bidrag lämnas för en elev på ett högskoleförberedande program ska avdrag från grundbeloppet i stället göras med 0,15 procent.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

55 §

För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar som hemkommunen erbjuder, ska grundbeloppet bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet eller den inriktningen.

¹ Senaste lydelse 2015:73.

För utbildning på särskilda varianter och för sådan utbildning som avses i 13 § tredje stycket ska hemkommunen betala det grundbelopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *det grundbelopp som hemkommunen ska betala*, om eleven, i andra fall än som avses i andra stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

När det är fråga om sådan utbildning som avses i 13 § tredje stycket eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska Statens skolverk för varje utbildning eller variant besluta om grundbeloppets storlek.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *grundbeloppets storlek*, om eleven, i andra fall än som avses i andra stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

19 kap.

30 §²

En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant har rätt att, utom i de fall som avses i 18 kap. 7 §, hos huvudmannen eller inom samverkansområdet under fyra läsår fullfölja sin utbildning.

En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant *vid en skolenhet med offentlig huvudman* har rätt att, utom i de fall som avses i 18 kap. 7 §, hos huvudmannen eller inom samverkansområdet under fyra läsår fullfölja sin utbildning.

En elev som har påbörjat sådan utbildning som avses i första stycket vid en skolenhet med enskild huvudman har, utom i de fall som avses i 18 kap. 7 §, rätt att hos huvudmannen under fyra läsår fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Om eleven inte kan fullfölja utbildningen vid den skolenhet där eleven har påbörjat utbildningen och detta beror på att huvudmannen inte längre anordnar utbildningen där, ska huvudmannen erbjuda eleven att fullfölja sin utbildning vid en annan av huvudmannens skolenheter om denna skolenhet

² Senaste lydelse 2012:109.

1. är belägen i elevens hemkommun,

2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,

3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för en sådan kommun som avses i 1 eller 2, eller

4. annars ligger inom rimligt avstånd från en sådan kommun som avses i 1 eller 2.

Första stycket gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Första och andra styckena gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

30 a §

Om en enskild huvudman upphör med sin verksamhet, eller om en elevs rätt till utbildning inte kan tillgodoses enligt 30 § andra stycket, ska hemkommunen, efter samråd med eleven, se till att eleven ges möjlighet att fullfölja sin utbildning. Hemkommunens skyldighet avser det nationella program som eleven har påbörjat. Skyldigheten avser även, i förekommande fall, den nationella inriktning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till enligt 11 §. Hemkommunen ska fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

1. är belägen i kommunen,

2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,

3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2, eller

4. annars ligger inom rimligt avstånd från hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2.

Om skyldigheten enligt första stycket innebär att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårig-

heter uppstår för hemkommunen ska kommunen i stället, efter samråd med eleven, se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

30 b §

Hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 30 a §.

31 §³

Det som sägs i 30 § gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat nationellt program.

45 §⁴

Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen enligt 18 kap. 27 § var skyldig att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 46 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 47 §.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 46 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 47 §. När bidrag lämnas för en elev ska hemkommunen göra ett avdrag från grundbeloppet med 0,3 procent för det ansvar som åligger kommunen enligt 30 a §.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

³ Senaste lydelse 2012:109.

⁴ Senaste lydelse 2015:73.

48 §⁵

För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar eller på jämförbara program som hemkommunen erbjuder ska grundbeloppet bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet, den inriktningen eller ett jämförbart program.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka av de nationella programmen som är jämförbara vid fördelning av resurser.

När det är fråga om sådan utbildning som avses i 12 § tredje stycket eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska Statens skolverk för varje utbildning eller variant besluta *det grundbelopp som hemkommunen ska betala*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *det grundbelopp som hemkommunen ska betala*, om eleven, i andra fall än som avses i tredje stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

När det är fråga om sådan utbildning som avses i 12 § tredje stycket eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska Statens skolverk för varje utbildning eller variant besluta *om grundbeloppets storlek*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *grundbeloppets storlek*, om eleven, i andra fall än som avses i tredje stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2016 i fråga om 16 kap. 52 och 55 §§, samt 19 kap. 45 och 48 §§ och i övrigt den 1 januari 2017.

2. Bestämmelserna i 16 kap. 52 och 55 §§ samt 19 kap. 45 och 48 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången i fråga om bidrag för kalenderåret 2017.

⁵ Senaste lydelse 2012:109.

1.2 Förslag till förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 11 och 18 §§ samt 13 kap. 9 § gymnasieförordningen (2010:2039) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

11 §¹

Beslut av Statens skolverk enligt 16 kap. 51 § tredje stycket eller 19 kap. 44 § tredje stycket skollagen (2010:800) ska innehålla uppgift om det belopp hemkommunen ska betala i interkommunal ersättning. Beslut av Skolverket enligt 16 kap. 55 § andra stycket eller 19 kap. 48 § tredje stycket skollagen ska innehålla uppgift om *det grundbelopp hemkommunen ska betala*. Beloppen ska varje år räknas upp med det skolindex som har föreskrivits enligt förordningen (1993:167) om skolindex.

Om det kommer fram uppgifter som inte var kända när beslutet fattades eller det finns andra särskilda omständigheter, får Skolverket besluta om ett nytt belopp under beslutets giltighetstid.

Beslut av Statens skolverk enligt 16 kap. 51 § tredje stycket eller 19 kap. 44 § tredje stycket skollagen (2010:800) ska innehålla uppgift om det belopp hemkommunen ska betala i interkommunal ersättning. Beslut av Skolverket enligt 16 kap. 55 § andra stycket eller 19 kap. 48 § tredje stycket skollagen ska innehålla uppgift om *grundbeloppets storlek*. Beloppen ska varje år räknas upp med det skolindex som har föreskrivits enligt förordningen (1993:167) om skolindex.

18 §²

Beslut av Statens skolverk enligt 16 kap. 51 § tredje stycket eller 19 kap. 44 § tredje stycket skollagen (2010:800) ska innehålla uppgift om det belopp hemkommunen ska betala i interkommunal ersättning. Beslut av Skolverket enligt 16 kap. 55 § andra stycket eller 19 kap. 48 § tredje stycket skollagen ska innehålla uppgift om *det grundbelopp hemkommunen ska betala*. Beloppen ska varje år räknas upp med det skolindex som har föreskrivits enligt förordningen (1993:167) om skolindex.

Beslut av Statens skolverk enligt 16 kap. 51 § tredje stycket eller 19 kap. 44 § tredje stycket skollagen (2010:800) ska innehålla uppgift om det belopp hemkommunen ska betala i interkommunal ersättning. Beslut av Skolverket enligt 16 kap. 55 § andra stycket eller 19 kap. 48 § tredje stycket skollagen ska innehålla uppgift om *grundbeloppets storlek*. Beloppen ska varje år räknas upp med det skolindex som har föreskrivits enligt förordningen (1993:167) om skolindex.

¹ Senaste lydelse 2013:728.

² Senaste lydelse 2013:728.

Om det kommer fram uppgifter som inte var kända när beslutet fattades eller det finns andra särskilda omständigheter, får Skolverket besluta om ett nytt belopp under beslutets giltighetstid.

13 kap.

9 §³

Statens skolverk får meddela föreskrifter om *vilka belopp en kommun ska betala till en enskild huvudman* per elev, program och inriktning när det gäller sådana grundbelopp som avses i 16 kap. 55 § tredje stycket och 19 kap. 48 § fjärde stycket skollagen. När Skolverket meddelar föreskrifter om grundbeloppens storlek ska dessa meddelas senast den 31 januari det kalenderår som föreskrifterna gäller för.

Skolverket får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna och landstingen att lämna de uppgifter om verksamheten som behövs för sådana föreskrifter om grundbelopp som avses i första stycket.

När Skolverket meddelar föreskrifter om grundbeloppens storlek enligt riksprislistorna ska berörda kommuners budgeterade bidragsbelopp och berörda landstings budgeterade kostnader för program och i förekommande fall inriktning ligga till grund för bidragsbeloppen.

Statens skolverk får meddela föreskrifter när det gäller den ersättning som avses i 17 kap. 35 § andra stycket 2 skollagen (2010:800).

Denna förordning träder i kraft den 1 november 2016.

³ Senaste lydelse 2012:402.

2. Utbildningsgaranti

2.1 Rättsliga utgångspunkter – rätten att fullfölja utbildning

Utbildning inom grundskolan och andra skolformer inom det obligatoriska skolväsendet

Hemkommunen ansvarar enligt skollagen (2010:800) för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt skollagen har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Skyldigheten ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda. Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin grundskola ska ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen ansvarar för (10 kap. 24 §). Skolplikten kan fullgöras i en fristående grundskola med en enskild som huvudman. Av detta följer enligt propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) att hemkommunen alltid måste vara beredd att tillhandahålla utbildning i grundskola i egen regi till alla som har rätt till sådan utbildning. Visar det sig att vissa av eleverna väljer att fullgöra grundskoleutbildningen på annat sätt, t.ex. genom att gå i en fristående skola, är hemkommunen inte skyldig att anordna utbildning för dem. Men om dessa elever av någon anledning inte avser att fortsätta en sådan utbildning, eller om den fristående skolan lägger ner sin verksamhet, är hemkommunen skyldig att ta emot eleverna i sin grundskola (s. 736 f.).

Påbörjade utbildningar på nationella program, nationella inriktningar och särskilda varianter i gymnasieskolan

I skollagen finns en bestämmelse om elevers rätt att fullfölja utbildningen på nationella program i gymnasieskolan (16 kap. 37 § första stycket). Där anges att en elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant har rätt att hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Bestämmelsen kan sägas ge en form av garanti för eleven att få fullfölja sin utbildning.

Rätten att fullfölja påbörjad utbildning på nationella program infördes 1991 genom en ändring i 1985 års skollag (SFS 1991:1107). I propositionen Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85) motiverades införandet av denna garanti med att det är rimligt att en elev som har tagits in på ett nationellt program ges rätt att fullfölja utbildningen på det programmet i den kommun eller inom det samverkansområde där eleven har tagits emot. Det bedömdes ha stor betydelse för elevernas trygghet i utbildningen att de vet att de alltid kan få gå ut det program de väl har påbörjat och dessutom att de får göra det inom den kommun eller det samverkansområde där de har tagits emot på utbildningen. Vidare uttalades att bestämmelsen innebär att en

kommun inte kan lägga ned ett program innan alla de som har påbörjat det har tillfälle att gå ut (s. 66 f.).

Rätten att få fullfölja utbildning på ett nationellt program gällde ursprungligen enbart elever i gymnasieskolor med offentlig huvudman. I samband med införandet av den skollag som trädde i kraft den 1 augusti 2010 inkluderades även elever i fristående skolor i bestämmelsen. Denna förändring kommenterades inte närmare i förarbetena men motiverades sannolikt främst av en allmän strävan att så långt som möjligt ha en gemensam reglering oavsett huvudman. Denna strävan utgjorde en bärande princip i förslaget till ny skollag (se propositionen Den nya skollagen – för kunskap valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:165 s. 203 och 207).

Gymnasial lärlingsutbildning

Utbildning i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program (15 kap. 7 § skollagen). Inom yrkesprogrammen får det finnas gymnasial lärlingsutbildning (16 kap. 11 §). Även en elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning har rätt att hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet, fullfölja sin utbildning. Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas för en sådan elev, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat yrkesprogram (16 kap. 38 § skollagen). Dessa reservregler för gymnasial lärlingsutbildning motiverades i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199) med att det kan inträffa att möjligheten för huvudmannen att tillhandahålla lämplig arbetsplatsförlagd utbildning upphör (s. 165). I propositionen anfördes vidare att det inte finns något krav på att en huvudman som erbjuder gymnasial lärlingsutbildning också erbjuder motsvarande utbildning i skolförlagd form (s. 67).

Garantier om senare antagning till nationella inriktningar och annan utbildning inom ett nationellt program

När en huvudman erbjuder utbildning på ett nationellt program får huvudmannen också låta erbjudandet omfatta att eleven ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning inom programmet (16 kap. 12 § skollagen). Om huvudmannens erbjudande av ett nationellt program omfattade att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning har den elev som har påbörjat programmet rätt att fullfölja utbildning på den nationella inriktningen, den särskilda varianten respektive som gymnasial lärlingsutbildning på samma sätt som om eleven hade påbörjat utbildning på inriktningen, varianten eller lärlingsutbildningen (16 kap. 39 § skollagen).

Studieuppehåll

Rätten att fullfölja utbildningen gäller också efter ett studieuppehåll på högst ett läsår för studier utomlands. Någon rätt att fullfölja utbildning enligt ett erbjudande om antagning till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning inom ett nationellt program finns dock inte om erbjudandet, när det lämnades, var förenat med ett uttryckligt förbehåll om att det inte gäller vid studieuppehåll (16 kap. 40 § skollagen).

Elever som flyttar

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i en skola med offentlig huvudman och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning. Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen (16 kap. 41 och 49 §§ skollagen).

Gymnasiesärskolan

För elever som har påbörjat utbildning på nationella program i gymnasiesärskolan efter den 1 juli 2013 gäller i princip motsvarande regler om rätten att fullfölja utbildningen som för elever som har påbörjat utbildning på nationella program i gymnasieskolan (se 19 kap. 30–33 och 42 §§ skollagen).

Slutsatser – elever i fristående skolor har ett sämre skydd än andra elever

De ovan redovisade reglerna innebär en rätt för eleven att få fullfölja sin utbildning hos huvudmannen eller, när huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet för utbildningen. När det gäller enskilda huvudmän kan det dock uppkomma situationer där huvudmannen inte längre råder över sina möjligheter att låta eleverna fullfölja sin utbildning. Enskilda huvudmän kan t.ex. försättas i konkurs och deras godkännanden kan återkallas. Skollagens bestämmelser om rätten att få fullfölja utbildning täcker inte situationer när en enskild huvudman inte längre driver någon verksamhet till följd av konkurs, återkallat godkännande eller att huvudmannen av någon annan orsak lägger ned sin verksamhet. Om en enskild huvudman t.ex. går i konkurs blir i stället de allmänna reglerna om ansökan och antagning till utbildning på gymnasie- och gymnasiesärskolans nationella program i 15, 16, 18 och 19 kap. skollagen tillämpliga när det gäller de elever som har påbörjat sin utbildning hos huvudmannen. I praktiken kan detta innebära att eleverna får vänta till nästkommande läsår innan de får möjlighet att fullfölja sin utbildning eller att de inte får någon sådan möjlighet över huvud taget. Det innebär att det i dag finns ett bristande skydd för elever vid fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor.

I praktiken har en konkurs oftast varit orsaken till att en enskild huvudman lagt ned sin verksamhet. I vilken utsträckning en verksamhet som har försatts i konkurs ska drivas vidare är i första hand en fråga för konkursförvaltaren att avgöra utifrån bestämmelser i konkurslagen (1987:672) och det obeståndsrättsliga regelverket i övrigt. En annan orsak till nedläggning, för viss tid eller permanent, kan vara ett ingripande från Skolinspektionen. Skolinspektionen kan under vissa förutsättningar återkalla ett godkännande av en enskild som huvudman inom skolväsendet (26 kap. 13–15 §§ skollagen). Skolinspektionen kan också förbjuda en huvudman att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare. Ett sådant beslut får gälla i högst sex månader (26 kap. 18 § skollagen). Det kan inte heller uteslutas att en enskild huvudman upphör med sin verksamhet av något annat skäl.

2.2 Erfarenheter från skolnedläggningar

Det är relativt sällsynt att en fristående skola läggs ned under sådana former att det innebär att eleverna inte får möjlighet att fullfölja den utbildning som de har tagits in på. I de fall då denna situation uppstått har orsaken ofta varit att huvudmannen gått i konkurs, men det har även förekommit att Statens skolinspektion återkallat huvudmannens godkännande. Det har då framför allt varit frågan om utbildningar på yrkesprogram. Ofta har de berörda kommunerna gripit in och, på olika sätt, löst elevernas skolsituation. Eleverna har antingen fått fortsätta på en utbildning i hemkommunen eller i en annan kommun, eller så har de flyttat till en annan fristående skola. I vissa fall, bl.a. i samband med att JB Education AB och flertalet av bolagets dotterbolag gick i konkurs 2013, har verksamheten tagits över av en annan enskild huvudman.

Enligt uppgifter från ett antal kommuner som har berörts av skolnedläggningar under de senaste åren har skolsituationen kunnat lösas för den absoluta merparten av eleverna. Uppgifterna pekar på att eleverna oftast har kunnat fullfölja sin utbildning på det program och den inriktning som de har påbörjat och att de också har kunnat fullfölja utbildningen inom tre år från det att utbildningen påbörjades. I en del fall har dock eleverna behövt förlängd studietid på grund av att det funnits brister i den utbildning de tidigare gått eller att utbildningen varit upplagd på ett annat sätt än den utbildning som de senare tagits in på. Det har också förekommit att eleverna slutfört sin utbildning på andra program och inriktningar än de påbörjat och att elever hoppat av sin utbildning i samband med att den fristående skolan lagts ned.

2.3 En förstärkt utbildningsgaranti

Förslag: Om en enskild huvudman för gymnasieskola eller gymnasiesärskola upphör med sin verksamhet ska elevernas hemkommuner se till att eleverna ges möjlighet att fullfölja sin utbildning. Rätten att fullfölja utbildningen ska gälla elever som har påbörjat utbildning på

ett nationellt program eller en nationell inriktning inom ett nationellt program. Denna rätt ska också gälla för den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning. Även den som har påbörjat utbildning på ett nationellt program och fått ett erbjudande om att senare antas till en utbildning på en nationell inriktning ska omfattas av denna rätt.

Hemkommunen ska kunna fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

1. ligger i elevens hemkommun,
2. ligger i den kommun där eleven påbörjat utbildningen (lägeskommunen),
3. ligger inom ett samverkansområde för den aktuella utbildningen som hemkommunen eller lägeskommunen ingår i, eller
4. annars ligger inom rimligt avstånd från hem- eller lägeskommunen.

Om ovanstående huvudregel skulle innebära att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter skulle uppstå för hemkommunen, ska kommunen i stället se till att eleven får möjlighet att slutföra en utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

Samråd med eleven ska alltid ske innan eleven erbjuds utbildning enligt garantin.

Hemkommunen ska sträva efter att nå lösningar i samverkan med andra kommuner och enskilda huvudmän. Eleven ska kunna erbjudas att fullfölja utbildningen på såväl skolenheter med offentlig huvudman som på skolenheter med enskild huvudman.

Skälen för förslaget

En förstärkt utbildningsgaranti behövs när enskilda huvudmän för gymnasieskolan upphör med sin verksamhet

För en elev som går i en fristående grundskola säkerställer skollagens bestämmelser att eleven har en ovillkorlig rätt att fullfölja sin utbildning i hemkommunens grundskola om eleven skulle vilja avbryta utbildningen i den fristående skolan. Detsamma gäller om den fristående grundskolan av någon anledning skulle lägga ner sin verksamhet.

Den rätt att fullfölja utbildning på nationella program i gymnasieskolan som finns i skollagen kan i praktiken inte tillgodoses när enskilda huvudmän inte längre bedriver någon verksamhet. Som angetts i avsnitt 2.2 är det inte vanligt förekommande att en enskild huvudman lägger ned verksamheten innan alla elever har fått möjlighet att slutföra sin utbildning. I de fall då detta faktiskt har inträffat har kommuner och andra enskilda huvudmän genom olika typer av insatser kunnat lösa situationen på ett tillfredsställande sätt för de flesta eleverna.

Regeringens utgångspunkt är att alla skolor ska vara bra skolor, och att de enskilda som godkänns som huvudmän för fristående skolor ska vara seriösa och lämpliga för uppgiften. Ägarprövningsutredningen har i betänkandet *Krav på privata aktörer i välfärden* (SOU 2015:7) lämnat förslag som ger ytterligare verktyg för att säkerställa huvudmännens kapacitet att tillhandahålla utbildning av hög kvalitet. Betänkandet har remitterats. Regeringen avser att i början av 2016 lämna förslag till riksdagen baserat på utredningens förslag och de synpunkter som inkommer vid remittering av betänkandet.

Ur ett elevperspektiv är det inte godtagbart att den lagstadgade rätten för eleven att slutföra sin utbildning i gymnasieskolan inte ger något effektivt skydd om en enskild huvudman upphör med sin verksamhet. Även om regeringens kommande insatser innebär att risken minskar, kan enskilda huvudmän komma att försättas i konkurs eller få sitt godkännande återkallat och därför tvingas att upphöra med sin verksamhet på ett sätt som inte kan ske när det gäller offentliga huvudmän. Det bör därför som en säkerhetsventil införas en i lag reglerad rätt att fullfölja utbildningen, dvs. en utbildningsgaranti, som gäller också i dessa situationer.

En förstärkt utbildningsgaranti ska ha ett tydligt elevperspektiv. Ur ett sådant perspektiv är anledningen till varför huvudmannen upphör med verksamheten av underordnat intresse. Konsekvenserna för eleverna blir i princip desamma oavsett orsak – de har inte längre någon faktisk möjlighet att fullfölja den gymnasieutbildning de påbörjat. En förstärkt utbildningsgaranti bör därför gälla om och när elever inte längre har någon faktisk möjlighet att fullfölja utbildningen, oavsett av vilken orsak huvudmannen lägger ned sin verksamhet.

Vem ska ansvara för garantin?

I dag har ungdomar ofta stora möjligheter att välja om de vill gå i en offentlig eller fristående gymnasieskola och på vilken ort de vill genomföra sin utbildning. I många kommuner går endast en minoritet av eleverna i kommunens egen gymnasieskola. En del kommuner anordnar inte ens utbildning i gymnasieskolan.

Enligt skollagen ansvarar varje kommun för att ungdomarna i kommunen erbjuds gymnasieutbildning av god kvalitet. Kommunen kan fullgöra denna skyldighet genom att erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget (15 kap. 30 § skollagen).

När det gäller mottagande på nationella program samt på sådana nationella inriktningar, särskilda varianter och gymnasiala lärlingsutbildningar som börjar det första läsåret ska kommunala huvudmän i första hand ta emot behöriga sökande som är hemmahörande i kommunen eller i

samverkansområdet för utbildningen (16 kap. 43 § skollagen). I vissa fall ska även andra sökande tas emot i första hand, t.ex. om sökanden är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder det sökta nationella programmet (16 kap. 44 § skollagen). Det finns även en möjlighet för offentliga huvudmän att i andra hand, i mån av plats, ta emot samtliga behöriga sökande till en utbildning (16 kap. 47 § skollagen). När det gäller utbildning med enskild huvudman är huvudregeln att utbildningen ska vara öppen för alla behöriga sökanden (15 kap. 33 § skollagen).

Så länge elever genomför sin utbildning hos en annan huvudman än hemkommunen kan hemkommunen inte anses ha något ansvar för elevens utbildning. Utan hinder av detta måste dock en elevs hemkommun anses ha ett bakomliggande och övergripande ansvar för elevens utbildning som andra huvudmän inte har. Utgångspunkten för bestämmelserna i skollagen är nämligen att det är hemkommunen som är ansvarig för att barn och elever får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Detta gäller, på olika sätt, för samtliga skolformer från och med förskola till och med vuxenutbildning.

När det gäller utbildning i gymnasieskolan konkretiseras detta ansvar på olika sätt i regelverket. Som nämnts tidigare ansvarar hemkommunen för att ungdomar i kommunen erbjuds gymnasieutbildning. Det är hemkommunen som ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program (16 kap. 42 § skollagen). När en elev börjar eller slutar vid en gymnasieskola med annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen (15 kap. 15 § skollagen). Som en följd av förslagen i propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191, bet 2013/14:KrU9, rskr 2013/14:354) gäller sedan den 1 januari 2015 detsamma också om en elev som inte fyllt 20 år utan giltigt skäl är frånvarande i betydande utsträckning. Vidare har det också i 29 kap. 9 § skollagen införts ett förtydligande av hemkommunens ansvar för elever som är under 20 år och som inte går i gymnasieskolan (SFS 2014:1002).

Om en ungdom som har påbörjat gymnasieutbildning hos någon annan huvudman än hemkommunen avbryter denna utbildning har alltså den huvudman som anordnar utbildningen inte längre något ansvar för honom eller henne enligt skollagen. Ett sådant ansvar har däremot ungdomens hemkommun, som bl.a. är skyldig att tillgodose hans eller hennes rätt till utbildning i gymnasieskolan i enlighet med de allmänna reglerna i 15 och 16 kap. skollagen. Med hänsyn till det bakomliggande och övergripande ansvar som hemkommunen således alltid har för ungdomar i gymnasieåldern bör även ansvaret för en förstärkt utbildningsgaranti ligga på hemkommunen.

Vad ska garantin omfatta?

En förstärkt utbildningsgaranti behövs för att stärka elevernas rätt att fullfölja påbörjad gymnasieutbildning. Samtidigt är det viktigt att inte skapa ett system som riskerar att leda till orimliga åtaganden för elevernas hemkommuner. En förstärkt garanti bör därför utformas på ett sådant sätt att den tillgodoser elevernas grundläggande rättigheter samtidigt som den ger kommunerna ett så stort utrymme som möjligt att utifrån lokala förutsättningar avgöra hur den ska infrias. En rimlig avgränsning av garantin bör därför vara att eleven ska få möjlighet att fullfölja det nationella program och den nationella inriktning som eleven påbörjat. Denna rätt ska också gälla för den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning. I förekommande fall ska garantin också omfatta den nationella inriktning som en elev som har påbörjat ett nationellt program har erbjudits att antas till senare.

Som ovan angetts är det mycket vanligt att elever går i gymnasieskolor som drivs av andra huvudmän än hemkommunen, i eller utanför denna kommun. Utifrån detta perspektiv är det angeläget att hemkommunerna ges stor handlingsfrihet när det gäller frågan om hur elevernas rätt att slutföra utbildningen ska säkerställas. Det är inte rimligt att kräva, eller ens utgå ifrån, att en förstärkt utbildningsgaranti alltid ska innebära att eleverna ska få fullfölja utbildningen i en gymnasieskola för vilken hemkommunen är huvudman.

Samtidigt måste den förstärkta garantin ha ett tydligt elevperspektiv. Ur ett sådant perspektiv är det motiverat att kräva att eleven ska få möjlighet att avsluta sin utbildning på en skolenhet som ligger på ett rimligt avstånd antingen från elevens hem eller från den plats där eleven påbörjade sin utbildning. Skolenheter som är belägna i elevens hemkommun eller i den kommun där eleven påbörjade utbildningen (lägeskommunen) samt skolenheter som ligger inom ett samverkansområde för någon av dessa kommuner bör anses ligga på ett sådant rimligt avstånd. Även skolenheter som ligger i andra kommuner bör dock kunna komma i fråga, eftersom det finns kommuner som inte ingår i något samverkansområde och kommuner som ligger på ett rimligt pendlingsavstånd från varandra utan att ingå i samma samverkansområde.

För att i rimlig omfattning tillgodose såväl elevernas som hemkommunernas intressen bör därför garantin utformas så att hemkommunen ska se till att eleven får möjlighet att fullfölja utbildningen på en skolenhet som ligger i elevens hemkommun, i lägeskommunen eller i ett samverkansområde för hemkommunen eller lägeskommunen eller på en skolenhet som annars ligger på rimligt avstånd från lägeskommunen eller hemkommunen. Vad som utgör ett rimligt avstånd från respektive kommun får avgöras från fall till fall med hänsyn till bl.a. kommunikationsmöjligheterna. Om lägeskommunen eller hemkommunen hör till ett samverkansområde bör det, vid bedömningen av om en skolenhet utanför detta samverkansområde ligger på rimligt avstånd från kommunen, beaktas om

avståndet till skolenheten motsvarar avståndet till sådana skolenheter som ligger inom kommunens samverkansområde. För att skapa så stor flexibilitet i systemet som möjligt bör hemkommunen vidare kunna fullgöra garantin genom att se till att eleven får fullfölja utbildningen antingen hos offentlig eller hos enskild huvudman. Hemkommunen bör åläggas att samråda med den berörda eleven om hur garantin ska uppfyllas.

Inga särskilda bestämmelser om mottagande och urval behövs

Den förstärkta garantin handlar om en rätt att slutföra sin utbildning hos en annan huvudman än den huvudman hos vilken utbildningen har påbörjats. Ur den synvinkeln är det fråga om en situation som är jämförbar med den rätt att fullfölja utbildningen som gäller för elever som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i en skola med offentlig huvudman och som flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen innan utbildningen har avslutats. En sådan elev har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning. I annat fall har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen (16 kap. 49 § skollagen). De allmänna reglerna i skollagen om mottagande och urval till utbildning är inte tillämpliga i dessa fall. Det saknas skäl att i samband med de förslag om en förstärkt utbildningsgaranti som lämnas i denna promemoria föreslå några särskilda bestämmelser om mottagande och urval, då den föreslagna rätten att slutföra påbörjad utbildning gäller alla berörda elever.

En ventil för särskilda undantagsfall

Som angetts ovan bör en förstärkt utbildningsgaranti innebära en rätt att fullfölja utbildningar på nationella program och nationella inriktningar. Hemkommunen bör också ha stor frihet när det gäller frågan om hur garantin ska uppfyllas. Trots detta går det inte att utesluta att uppfyllandet av garantin i vissa undantagsfall kan bli mycket betungande för hemkommunen. Det kan uppkomma situationer där det enda sättet för hemkommunen att uppfylla garantin är att i egen regi starta en ny utbildning och där detta är förenat med särskilt stora svårigheter för kommunen. Svårigheterna kan bestå i att det är förenat med mycket höga kostnader för lokaler och utrustning att starta en viss utbildning, t.ex. vissa inriktningar inom fordons- och transportprogrammet eller naturbruksprogrammet. Det kan också handla om att det är mycket svårt att få tag på lärare med tillräcklig kompetens och att det därför inte skulle vara möjligt att bedriva en utbildning av god kvalitet.

Om uppfyllandet av garantin skulle innebära att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen bör hemkommunen därför i stället vara skyldig att se till att eleven får möjlighet att slutföra en utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat. Kravet på att det ska föreligga synnerliga svårigheter innebär att denna ventil är avsedd att tillämpas mycket

restriktivt och vara förbehållen situationer då ett uppfyllande av garantin skulle få mycket omfattande konsekvenser för kommunen. I sådana situationer ska eleven i stället få möjlighet att slutföra en utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat. Ett exempel är att en elev som har påbörjat en viss nationell inriktning inom ett nationellt program i stället erbjuds att gå en annan nationell inriktning inom programmet. Om eleven har påbörjat en utbildning på ett program där inriktningarna är mycket specialiserade kan dock utbildning på ett annat nationellt program i lika hög grad, eller till och med i högre grad, anses motsvara den påbörjade utbildningen, som utbildning på en annan inriktning inom programmet. Inte minst för eleven kan det i sådana fall uppfattas som ett större steg att byta inriktning inom programmet än att byta program. Samråd med eleven bör ske innan kommunen ger eleven ett erbjudande och erbjudandet bör baseras på omständigheterna i det individuella fallet.

Samverkan för elevens bästa

Den förstärkta utbildningsgaranti som föreslagits ovan är utformad som en minimigaranti som syftar till att stärka elevernas rätt att fullfölja sin utbildning. Som angetts ovan ska kommunerna ha stor frihet att, efter samråd med eleven, avgöra hur garantin ska uppfyllas. I detta sammanhang finns det anledning att betona vikten av att kommunen aktivt arbetar för att samverka med andra huvudmän, offentliga såväl som enskilda, i syfte att hitta lösningar som är så bra som möjligt för eleverna. Naturligtvis kan det förekomma situationer då kommuner på egen hand kan lösa situationen på ett sätt som är bra för eleverna. Ur ett mer generellt perspektiv finns det dock anledning att påpeka vikten av samverkan för elevernas bästa. Det bör därför införas en bestämmelse i skollagen enligt vilken hemkommunen ska sträva efter att nå lösningar i samverkan med andra kommuner och enskilda huvudmän.

Övrigt

Utformningen av den förstärkta utbildningsgarantin berör delar av det generella regelverket för gymnasieskolan på ett sätt som föranleder ett par kommentarer. Frågan om behov av stöd till inackordering från hemkommunen kan aktualiseras om en elev får en utbildningsplats i en gymnasieskola med offentlig huvudman (15 kap. 32 § skollagen). Om eleven får en utbildningsplats i en fristående gymnasieskola som är belägen på annan ort än den ursprungliga skolan, kan även studiehjälp i form av inackorderingstillägg från Centrala studiestödsnämnden bli aktuellt eller komma att påverkas (jfr 2 kap. 2 § studiestödslagen [1999:1395] och 2 kap. 2 § studiestödsförordningen [2000:655]).

När det gäller de elever som tas emot i gymnasieskolor med offentlig huvudman utanför hemkommunen aktualiseras även frågor om interkommunal ersättning, då hemkommunen i stället för att lämna bidrag till en fristående skola för elevernas utbildning ska ersätta den kommunala skolhuvudmannen för dess kostnader för utbildningen. Här bedöms att

det inte behövs några förändringar av bestämmelserna om interkommunal ersättning med anledning av förslaget om en förstärkt utbildningsgaranti.

Gymnasiesärskolan

Som en följd av förslagen i propositionen En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141) har skollagens bestämmelser om gymnasiesärskolan i stora delar anpassats till bestämmelserna om gymnasieskolan. Detta gäller bl.a. bestämmelserna om utbud, programstruktur, mottagande och innehåll i utbildningen men också rätten att fullfölja utbildning. Ur ett likvärdighetsperspektiv bör därför den förstärkta utbildningsgarantin även omfatta elever i fristående gymnasiesärskolor.

Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad för dem (18 kap. 2 § första stycket skollagen). Varje elev i gymnasiesärskolan har därför rätt till en utbildning som är anpassad efter just hans eller hennes behov och förutsättningar. I detta sammanhang är det därför särskilt viktigt att hemkommunen har ett tydligt elevperspektiv vid uppfyllandet av garantin.

2.4 Precisering av nuvarande bestämmelse om rätt att fullfölja utbildning hos enskild huvudman

Förslag: Rätten för en elev vid en fristående gymnasie- eller gymnasiesärskola att hos huvudmannen fullfölja påbörjad utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant ska avgränsas geografiskt. Om huvudmannen inte längre anordnar utbildningen vid den skolenhet där eleven påbörjat den ska huvudmannen kunna fullgöra sin skyldighet att låta eleven fullfölja utbildningen genom att erbjuda eleven att göra detta vid en annan av huvudmannens skolenheter under förutsättning att denna ligger i elevens hemkommun eller den kommun där eleven påbörjade utbildningen (lägeskommunen), eller inom ett samverkansområde för den aktuella utbildningen som lägeskommunen eller hemkommunen ingår i. Den enskilda huvudmannen ska även kunna uppfylla sitt ansvar genom att se till att eleven får fullfölja utbildningen vid en skolenhet som annars ligger på rimligt avstånd från läges- eller hemkommunen.

Om en elevs rätt till utbildning hos en enskild huvudman inte kan tillgodoses i enlighet med vad som anges ovan ska elevens hemkommun ha samma ansvar för elevens fortsatta utbildning som i de fall där en huvudman upphör med sin verksamhet.

Skälen för förslaget

I samband med införandet av den skollag som trädde i kraft den 1 augusti 2010 fick, som nämnts i avsnitt 2.1, även elever som påbörjat utbildning i gymnasieskolor med enskild huvudman rätt att fullfölja utbild-

ningen hos huvudmannen (16 kap. 37 § skollagen). Denna förändring kommenterades inte närmare i förarbetena (jfr prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370).

Enligt bestämmelsens ordalydelse gäller elevens rätt att fullfölja utbildningen hos den huvudman där utbildningen har påbörjats. Ur ett elevperspektiv skulle detta kunna få oacceptabla konsekvenser i fall där en huvudman driver samma utbildning vid flera olika skolenheter. Om Skolinspektionen t.ex. skulle återkalla godkännandet avseende utbildningen vid en av dessa skolenheter skulle nämligen huvudmannen i teorin kunna fullgöra sin skyldighet att låta eleven fullfölja utbildningen genom att hänvisa eleven till en annan skolenhet där huvudmannen driver samma utbildning, även om denna skolenhet ligger i en helt annan del av landet.

De förarbetsuttalanden som finns avseende rätten att fullfölja utbildning på ett nationellt program hos den huvudman där utbildningen har påbörjats är från tidpunkten för den ursprungliga bestämmelsens tillkomst. De är alltså skrivna med tanke på utbildning hos offentliga huvudmän. I förarbetena talades då om vikten av att en elev som har tagits in på ett nationellt program ges rätt att fullfölja utbildningen på det programmet i den kommun eller inom det samverkansområde där eleven har tagits emot. Vidare uttalades att en kommun inte ska kunna lägga ned ett program innan de elever som har tagits in på programmet har fått möjlighet att fullfölja det (prop. 1990/91:85 s. 66 f.).

Av förarbetsuttalandena framgår alltså att syftet med de ursprungliga bestämmelserna var att garantera elever i skolor med offentlig huvudman skulle få fullfölja den utbildning de påbörjat och att de skulle få göra detta inom vad som kan anses vara ett rimligt avstånd från den plats där utbildningen påbörjats. Bestämmelserna kom till före starten av den utveckling som har lett till att fristående skolor i dag utgör en betydande del av det svenska skolväsendet. Att det ska finnas bestämmelser om rätten att fullfölja utbildningen även när det gäller elever i fristående skolor är en självklarhet. Det finns dock skillnader mellan offentliga och enskilda huvudmän som medför att de syften som nämnts ovan inte kan nås i tillräcklig utsträckning enbart genom att, på det sätt som skett, göra den bestämmelse om rätten att fullfölja utbildningen som förut bara gällt för elever i offentliga skolor tillämplig även i fråga om elever i skolor med enskild huvudman. Som nämnts tidigare kan en enskild huvudman t.ex. tvingas att lägga ned verksamhet efter ett ingripande från Skolinspektionen. I ett sådant fall kan rätten att fullfölja utbildningen hos huvudmannen av naturliga skäl inte tillgodoses, om huvudmannen inte också driver utbildningen på en annan skolenhet. Ett förslag om hur eleven kan garanteras en möjlighet att fullfölja sin utbildning i sådana fall finns i avsnitt 2.3. Enskilda huvudmän kan också, till skillnad från kommuner, driva skolor över hela landet, vilket medför att huvudmannen enligt bestämmelsens ordalydelse kan hänvisa en elev till en utbildning var som helst i landet.

Ur ett elevperspektiv finns ett starkt intresse av att elever får möjlighet att fullfölja utbildningen på den skolenhet där den påbörjats. En viktig utgångspunkt bör därför vara att såväl offentliga som enskilda huvudmän ska se till att elever får fullfölja utbildningen på den skolenhet där de har påbörjat den. I en del fall är detta dock inte möjligt och huvudmännen kan då, som nämnts ovan, hänvisa elever till andra skolenheter där den aktuella utbildningen bedrivs. När det gäller enskilda huvudmän är denna möjlighet inte avgränsad i geografiskt hänseende. Som tidigare konstaterats är detta inte rimligt ur ett elevperspektiv. Huvudmännens möjlighet att hänvisa eleven till en annan skolenhet bör därför avgränsas till att gälla skolenheter som ligger inom ett visst geografiskt område.

En naturlig utgångspunkt för denna avgränsning är lägeskommunen för den skolenhet där eleven påbörjade utbildningen. Ofta, men inte alltid, är eleven hemmahörande på den ort där utbildningen bedrivs eller på en ort som ligger inom pendlingsavstånd från denna. Om så inte är fallet har eleven ändå sannolikt inrättat sitt liv utifrån var skolenheten är belägen. Det framstår därför som rimligt att huvudmannen bör kunna hänvisa eleven till en skolenhet som ligger i eller på rimligt avstånd från lägeskommunen. Eftersom de allra flesta elever, inklusive de som går i skolan i en annan kommun än hemkommunen, också får anses ha en stark koppling till hemkommunen bör huvudmannen även ha möjlighet att låta eleverna fullfölja utbildningen på en skolenhet som ligger i eller på rimligt avstånd från hemkommunen.

För att försöka säkerställa en tillämpning av bestämmelsen i 16 kap. 37 § skollagen som ligger mer i linje med dess ursprungliga syfte, bör bestämmelsen sammanfattningsvis preciseras när det gäller utbildning hos enskilda huvudmän. Den rätt som elever i sådana skolor har att fullfölja utbildningen hos huvudmannen bör, på motsvarande sätt som när det gäller elever i offentliga skolor, inte få innebära att eleven drabbas av orimliga reseavstånd. Bestämmelsen bör därför utformas så att rätten att fullfölja utbildningen avgränsas till samma område som för förslaget i avsnitt 2.3, dvs. till en skolenhet som ligger i hemkommunen, i lägeskommunen eller inom ett samverkansområde som hemkommunen eller lägeskommunen ingår i. Den enskilda huvudmannen bör även kunna uppfylla ansvaret genom att se till att eleven får fullfölja utbildningen vid en skolenhet som annars ligger på rimligt avstånd från läges- eller hemkommunen.

En enskild huvudmans möjlighet att uppfylla denna rätt till utbildning kommer naturligtvis att variera beroende på vem som är huvudman och var i landet utbildningen bedrivs. En större huvudman som har godkännande för flera olika skolenheter och som verkar i storstadsregioner har säkerligen inga större problem att uppfylla rätten till utbildning i dessa fall. För en mindre enskild huvudman som har tillstånd endast för några få skolenheter som är belägna i helt olika delar av landet kan det vara

omöjligt att uppfylla bestämmelsens krav. I dessa fall är det angeläget att eleverna ändå får möjlighet att fullfölja utbildningen utan att drabbas av orimliga reseavstånd. Om en enskild huvudman fortfarande driver verksamhet, men inte kan uppfylla elevens rätt till utbildning enligt det här aktuella förslaget, föreslås att eleven i stället ska omfattas av den förstärkta utbildningsgarantin enligt förslaget i avsnitt 2.3. Hemkommunen bör alltså ha samma skyldigheter i förhållande till en sådan elev som när det gäller elever som har påbörjat sin utbildning hos en huvudman som helt upphör med sin verksamhet.

2.5 Kostnadsökningar för kommunerna till följd av den förstärkta utbildningsgarantin

I avsnitt 2.3 föreslås att elevernas hemkommuner i vissa fall ska ha en skyldighet att se till att elever som har påbörjat utbildning på nationella program vid fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor får möjlighet att fullfölja utbildningen. Detta föreslås gälla om huvudmannen för den fristående skolan upphör med sin verksamhet eller annars inte uppfyller sin skyldighet att låta eleven fullfölja utbildningen inom rimligt avstånd från elevens hemkommun eller den kommun där eleven påbörjat utbildningen. Hemkommunen ska se till att eleven får fullfölja utbildningen på det nationella program och, i förekommande fall, den nationella inriktning som eleven påbörjat. Om eleven har garanterats att få gå en viss inriktning omfattar skyldigheten även den aktuella inriktningen. Om det skulle medföra synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för hemkommunen att uppfylla dessa skyldigheter är kommunen dock enbart skyldig att se till att eleven får möjlighet att slutföra en utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven påbörjat eller garanterats att få gå.

Förslaget att hemkommunens åtagande utökas till följd av den förstärkta utbildningsgarantin medför ökade kostnader för kommunerna. Storleken på dessa kostnader kan dock variera i mycket hög grad från kommun till kommun och från år till år. Den främsta anledningen till detta är naturligtvis att det är svårt att förutse i vilken utsträckning det över huvud taget kommer att uppkomma situationer där hemkommunernas ansvar aktualiseras. Under 2013 berördes ett stort antal elever i gymnasieskolan av att JB Education AB och flertalet av bolagets dotterbolag försattes i konkurs. Generellt sett är dock såväl konkurser som nedläggningar som sker av andra skäl ovanliga.

De situationer då en hemkommuns ansvar aktualiseras kan vidare se mycket olika ut. I vissa fall kanske det endast är fråga om att hitta utbildningsplatser till en handfull elever, medan det i andra fall kan röra sig om hundratals elever som behöver en ny utbildningsplats. Även arbetet med att hitta utbildningsplatser kan vara mer eller mindre krävande. Beroende på vilket program och vilken inriktning det är fråga om kan det i vissa fall vara möjligt att erbjuda en utbildningsplats i kommunens egen gymnasieskola, medan det i andra fall krävs omfattande kontakter med andra

kommuner och med enskilda huvudmän för att kunna ge eleven ett erbjudande om ny utbildningsplats. Att den arbetsinsats som krävs kan variera i hög grad bekräftas av uppgifter från ett antal kommuner som berörts av skolnedläggningar under 2012 och 2013. Medan det i ett fall endast krävdes några timmars arbete från kommunens sida för att säkerställa att 16 elever kunde fortsätta sin utbildning uppger en annan kommun att det krävdes att tio personer arbetade heltid under en vecka för att hjälpa 41 elever till nya utbildningsplatser. En kommun uppger att det tog två veckor att hjälpa 300 elever till rätta. Även i detta fall var flera personer involverade i arbetet. I samband med JB-konkursen övertogs majoriteten av koncernens skolenheter av nya enskilda huvudmän, varför flertalet elever kunde fortsätta sin utbildning på samma skolenhet som tidigare. En sådan lösning innebär att hemkommunens kostnader blir begränsade.

I enstaka fall, där det inte går att placera eleven på en befintlig utbildning, kan den enda utvägen vara att hemkommunen startar en utbildning som kommunen inte anordnat tidigare. Att starta en ny utbildning är givetvis förenat med kostnader. Dessa kostnader kan variera stort beroende på vilken utbildning det handlar om. Särskilt höga kostnader kan uppstå när det handlar om yrkesprogram där det ställs omfattande krav på speciella lokaler och särskild utrustning. Delvis täcks dessa kostnader av att kommunen inte längre är skyldig att lämna bidrag för eleverna till någon enskild huvudman. Kostnaderna kan dock överstiga de belopp som tidigare lämnats i bidrag. Om det är fråga om att starta en utbildning där den överskjutande kostnaden är mycket hög och där endast ett fåtal elever ska gå utbildningen kan det vara fråga om en sådan situation där kommunen kan återöppna ventilen i garantin och i stället erbjuda eleven en annan utbildning, som så långt som möjligt motsvarar den som eleven påbörjat.

Huvudmän för gymnasieskolor kan välja att lägga upp utbildningen på de nationella programmen på olika sätt. Alla kurser behöver alltså inte läsas i samma ordning överallt. Detta innebär att elever som fortsätter sin utbildning vid en ny skolenhet kan behöva läsa in kurser som redan avslutats i den nya skolan. När elever placeras på utbildningar som kommunen redan driver kan detta innebära att utbildningskostnaden blir något högre än vad den skulle ha blivit om eleven hade kunnat läsa hela utbildningen vid en och samma skolenhet. En annan typ av kostnad som också kan vara att betrakta som en merkostnad till följd av förslaget är kostnader för sådan omorganisation av befintliga utbildningar som krävs till följd av att nya elever tas emot. Det kan t.ex. handla om att nya undervisningsgrupper måste startas och nya lärare anställas.

Kommunerna kan även ha kostnader för förebyggande arbete som krävs för att de ska kunna uppfylla den föreslagna skyldigheten att ge elever möjlighet att fullfölja sin utbildning. Det kan handla om kostnader för att ha uppdaterad information om vilka huvudmän som anordnar ut-

bildning på olika nationella program och inriktningar och en handlingsplan för det fall att skyldigheten aktualiseras.

Med hänsyn till att kommunernas ansvar enligt den förstärkta utbildningsgarantin kan förväntas aktualiseras förhållandevis sällan görs bedömningen att de flesta kommuner under de flesta år kommer att ha obetydliga eller begränsade kostnader till följd av förslaget. Emellanåt kan det dock förväntas inträffa situationer där kommuner får göra omfattande arbetsinsatser för att hitta utbildningsplatser till alla berörda elever.

2.6 Finansiering genom avdrag från grundbeloppet

Förslag: Hemkommunens utökade åtagande till följd av den förstärkta utbildningsgarantin ska finansieras genom att hemkommunen ska få göra avdrag från grundbeloppet för utbildning på nationella program i gymnasieskolan och för utbildning på gymnasiesärskolans nationella program. Med anledning av detta ska följdändringar göras i skollagens bestämmelser om hur grundbeloppet ska bestämmas när det är fråga om utbildning på särskilda varianter inom de nationella programmen, utbildning som tillåts avvika från vad som annars gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program och utbildningar som hemkommunen inte erbjuder.

Skälen för förslaget

Finansiering genom avdrag från grundbeloppet

Den förstärkta utbildningsgaranti som föreslås i avsnitt 2.3 innebär ett utökat åtagande för kommunerna. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen ska elevernas hemkommuner ersättas för de kostnadsökningar som förslaget medför.

För elever i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor betalar hemkommunen bidrag till skolans huvudman. Det nuvarande regelverket om kommunala bidrag till enskilda huvudmän tillämpas sedan kalenderåret 2010. En bärande tanke bakom bestämmelserna är att i högre utsträckning än tidigare säkerställa att principen om lika villkor ska gälla vid medelsfördelningen till offentliga och enskilda huvudmän. Lika villkor vid fördelningen av resurser är viktiga förutsättningar för hög likvärdighet i utbildningen och för valfrihet. För att bidragssystemet ska kunna fungera som avsett är det centralt att det bygger på principer om öppenhet och tydlighet (jfr prop. 2008/09:171 s. 25 f.).

Bidragsreglerna är i princip likadant utformade för alla skolformer. När det gäller gymnasie- och gymnasiesärskolan ska hemkommunen lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program. Bidraget består av ett grundbelopp som för såväl gymnasieskolan som gymnasie-

särskolan ska avse ersättning för undervisning, lärverktyg, elevhälsa, måltider, administration, mervärdesskatt och lokalkostnader (16 kap. 53 § och 19 kap. 26 § skollagen). Därutöver ska tilläggsbelopp lämnas för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning (16 kap. 54 § och 19 kap. 27 § skollagen). Ett bidrag till enskilda huvudmän för gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska beslutas per kalenderår. Huvudregeln är att bidraget ska grunda sig på kommunens budget för det kommande kalenderåret och beslutas före kalenderårets början (13 kap. 1 § gymnasieförordningen [2010:2039]).

I förarbetena till skollagens bidragsbestämmelser anges att reglerna är utformade på ett sådant sätt att det inte finns utrymme för att göra något s.k. skolpliktsavdrag, dvs. avdrag för kommunens kostnader för att hålla en beredskap för att kunna ta emot elever i grund- och gymnasieskolan. Regeringen uttalade att sådana kostnader inte har något omedelbart samband med kostnaderna för utbildningsverksamheten och att de snarare hör samman med kommunernas övergripande myndighetsansvar. Kostnader av det slaget borde därför kunna särskiljas och inte ingå i resurserna till skolverksamheten (prop. 2008/09:171 s. 54 f.).

I denna promemoria föreslås att elevernas hemkommuner ska ha ett ansvar för att snabbt garantera utbildning för elever som har gått i en fristående skola vars huvudman försatts i konkurs eller av någon annan anledning inte kan låta eleven fullfölja den påbörjade utbildningen. Detta är en situation som inte fullt ut kunde förutses när de nya bidragsreglerna kom till. I samband med de överväganden som då gjordes togs därför inte hänsyn till att hemkommunerna skulle kunna få ett sådant ansvar som nu är aktuellt. Att stora friskolekoncerner skulle gå i konkurs med omfattande konsekvenser för ett stor antal elever var inte något som förutsågs då. Genom förslagen i promemorian får hemkommunerna ett förstärkt ansvar för elevernas rätt att fullfölja utbildningen jämfört med vad som var fallet när bidragsreglerna kom till. Det förstärkta ansvaret kan också beskrivas som att kommunerna, i situationer när enskilda huvudmän inte längre kan fullgöra sina skyldigheter, tar över det ansvar som primärt ligger på enskilda huvudmän. Utifrån dessa utgångspunkter framstår det sammantaget som en rimlig lösning att kommunerna ska kompenseras för sitt utökade åtagande genom att ett avdrag görs från de bidrag som kommuner med elever i fristående skolor lämnar till skolornas huvudmän. Avdraget bör göras från bidragets grundbelopp.

Även om kostnaderna för att uppfylla garantin kan tänkas variera stort i olika situationer bör det betraktas som sannolikt att kostnaderna i första hand är hänförliga till att uppfylla garantin för elever på yrkesprogram. Yrkesprogram är vidare generellt sett dyrare att driva än högskoleförberedande program vilket också kan antas påverka kostnaderna för uppfyllande av garantin. Det kan t.ex. finnas organisatoriska aspekter, som innebär ökade kostnader för att uppfylla garantin för elever på yrkesprogram. När det gäller elever på högskoleförberedande program bör

garantin i de allra flesta fall kunna uppfyllas utan större kostnader för hemkommunen. Avdraget från grundbeloppet bör därför konstrueras så att det beräknas för alla elever på nationella program i fristående skolor, men att avdraget procentuellt sett är större för elever på yrkesprogram jämfört med avdraget för elever som går på högskoleförberedande program. Ett alternativ till denna lösning skulle kunna vara att ett avdrag enbart görs för elever på yrkesförberedande program, vilket i så fall motiveras av att de nedläggningar som hittills skett i huvudsak endast berört utbildningar på yrkesprogram, att elevgrupperna generellt sett är relativt små och utbildningarna därmed relativt sett mer sårbara vid elevfluktuationer och att de investeringar som krävs för att starta en yrkesutbildning generellt sett är större jämfört med de mer teoretiska programmen. Detta alternativ har övervägts noga, men då den föreslagna utbildningsgarantin ska omfatta elever på alla nationella program bör finansieringen av den också omfatta alla program men genom ett större avdrag för elever på yrkesprogram.

I gymnasiesärskolan finns ingen uppdelning i yrkes- och högskoleförberedande program. När det gäller gymnasiesärskolan bör avdraget från grundbeloppet därför göras på samma sätt för samtliga nationella program.

Som angetts i föregående avsnitt kan det finnas mycket stor variation i vilka insatser som hemkommunen behöver göra för att uppfylla den föreslagna garantin. Omständigheterna i det enskilda fallet är av avgörande betydelse och kommunen föreslås få stor frihet att, efter samråd med eleven, närmare avgöra hur garantin ska uppfyllas i enskilda fall. I hemkommunens ansvar ligger även att ha en beredskap för att så snabbt som möjligt kunna uppfylla garantin när den aktiveras. Det ligger därför i sakens natur att hemkommunens kostnad för att uppfylla garantin i mycket hög utsträckning kommer att variera och det är inte möjligt att närmare beräkna de faktiska kostnaderna för detta utökade åtagande. Utifrån dessa förutsättningar bör avdraget från grundbeloppet konstrueras som en schablon. Hur stor denna schablon bör vara måste avgöras utifrån en skälighetsbedömning.

En utgångspunkt för denna bedömning bör vara att avdraget från grundbeloppet ska vara så stort att det kan täcka de merkostnader som uppkommer för elevens hemkommun om denna blir tvungen att uppfylla sin skyldighet att se till att eleven får fullfölja sin utbildning. En annan utgångspunkt bör vara att avdraget inte får vara så stort att det i praktiken försämrar den enskilde huvudmannens förutsättningar att ge eleven en utbildning av god kvalitet. Grundbeloppets storlek varierar mellan olika kommuner och olika utbildningar. Den s.k. riksprislistan, dvs. Statens skolverks föreskrifter om de belopp som en elevs hemkommun ska betala till en enskild huvudman per elev, program och inriktning, när hemkommunen inte erbjuder utbildningen, ger dock en bild av grundbeloppens storlek för olika utbildningar. När Skolverket meddelar före-

skrifter om grundbeloppens storlek enligt riksprislistorna ska nämligen berörda kommuners budgeterade belopp och berörda landstings budgeterade kostnader för program och i förekommande fall inriktning ligga till grund för bidragsbeloppen (13 kap. 9 § gymnasieförordningen).

Enligt riksprislistan för 2014 varierade grundbeloppet inklusive måltider för elever på *yrkesprogram* mellan 87 500 kronor för elever på handels- och administrationsprogrammet och 210 200 kronor för elever på naturbruksprogrammet inriktning skog. Ett schablonavdrag om 0,3 procent av grundbeloppet skulle för dessa utbildningar motsvara ett årligt avdrag om drygt 260 kronor för en elev på handels- och administrationsprogrammet och ca 630 kronor för en elev på naturbruksprogrammets skogsinriktning. Det genomsnittliga grundbeloppet för en elev på ett yrkesprogram kan, med utgångspunkt i riksprislistan för 2014 och antalet elever i fristående skolor som gick andra läsåret på något av gymnasieskolans yrkesprogram läsåret 2013/14, beräknas till knappt 120 000 kronor. Det årliga avdraget för en elev på ett yrkesprogram beräknas därmed till knappt 360 kronor i genomsnitt. För elever på *högskoleförberedande program* varierade grundbeloppet mellan 76 500 kronor för elever på ekonomiprogrammet och 120 100 kronor för elever på det estetiska programmet inriktning musik. För dessa utbildningar skulle ett schablonavdrag om 0,15 procent av grundbeloppet motsvara ett årligt avdrag om 115 kronor respektive 180 kronor per elev. På motsvarande sätt som för elever på yrkesprogram beräknas det genomsnittliga grundbeloppet för en elev på ett högskoleförberedande program till ca 86 000 kronor, och det genomsnittliga årliga avdraget till knappt 130 kronor per elev. Eftersom hemkommunernas faktiska kostnader är så beroende av omständigheterna i det enskilda fallet är det inte möjligt att mer exakt beräkna kostnaderna för det utökade åtagande som den förstärkta utbildningsgarantin innebär. Som ovan angivits, se avsnitt 2.5, har det varit stora skillnader i vilka insatser som krävts i kommuner som berörts av en hastig nedläggning av fristående skolor, allt från en relativt omfattande resursinsats till begränsade merkostnader. Ett avdrag i den storleksordning som här föreslås – 0,3 procent av grundbeloppet för berört yrkesprogram och 0,15 procent för berört högskoleförberedande program per elev och år – framstår utifrån dessa utgångspunkter som skälig. Schablonen bör därför sättas till 0,3 procent av grundbeloppet för yrkesprogram och 0,15 procent för högskoleförberedande program i gymnasieskolan.

För elever som går ett nationellt program i gymnasiesärskolan föreslås ett schablonavdrag om 0,3 procent av grundbeloppet, dvs. samma avdrag som föreslås för elever som går på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Detta motiveras av att det stora flertalet elever som går på ett nationellt program i gymnasiesärskolan går en yrkesinriktad utbildning.

Följdändringar

När det gäller utbildning på särskilda varianter och utbildning som annars avviker från vad som gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program i gymnasieskolan ska hemkommunen enligt skollagen betala det grundbelopp som har beslutats i varje särskilt fall av Skolverket. Vidare får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala om eleven i andra fall än de ovan nämnda har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder (16 kap. 55 § skollagen). I huvudsak finns det motsvarande bestämmelser för gymnasiesärskolan (19 kap. 48 § skollagen).

I föregående avsnitt föreslås att hemkommunen ska få göra avdrag från grundbeloppet för elever på nationella program i gymnasieskolan och för elever i på nationella program i gymnasiesärskolan. Eftersom hela grundbeloppet därmed inte ska betalas ut bör de ovan nämnda bestämmelserna formuleras om. När det gäller utbildning på särskilda varianter och utbildning som annars avviker från vad som gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program i gymnasieskolan bör det anges att Skolverket för varje utbildning eller variant ska besluta om grundbeloppets storlek. På motsvarande sätt bör bemyndigandet ändras så att det anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om grundbeloppets storlek. Det kommer då att följa av de föreslagna ändringarna i 16 kap. 52 § och 19 kap. 45 § skollagen att kommunen i vissa fall ska göra ett avdrag från det sålunda fastställda grundbeloppet. Motsvarande följdändringar bör göras i 5 kap. 11 och 18 §§ samt i 13 kap. 9 § gymnasieförordningen.

3. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Bestämmelserna om avdrag från grundbeloppet vid beräkning av bidrag till huvudmän för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor ska träda i kraft den 1 november 2016. Övriga bestämmelser ska träda i kraft den 1 januari 2017.

Bestämmelserna om beräkning av de bidrag som kommunerna ska betala till huvudmän för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor ska tillämpas första gången i fråga om bidrag för kalenderåret 2017.

Skälen för förslaget

I avsnitt 2.3 lämnas förslag om en förstärkt utbildningsgaranti för elever i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor. I avsnitt 2.4 föreslås en precisering av den utbildningsgaranti som dessa elever omfattas av i dag. Av avsnitt 2.6 framgår att den förstärkta garantin ska finansieras genom ett avdrag från det grundbelopp som hemkommunerna betalar för de elever som går i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor.

Det är angeläget att bestämmelserna om såväl den förstärkta som den preciserade utbildningsgarantin börjar gälla så snart som möjligt. Eftersom den förstärkta utbildningsgarantin är förenad med merkostnader för elevernas hemkommuner behöver kommunerna kunna göra avdrag från grundbeloppet i samband med att de fattar beslut om bidrag till huvudmän för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor. Sådana beslut ska fattas före kalenderårets början (13 kap. 1 § gymnasieförordningen [2010:2039]). De föreslagna ändringarna i bestämmelserna i skollagen (2010:800) om bidrag till hemkommunerna bör därför träda i kraft den 1 november 2016. Då de föreslagna ändringarna inte ska påverka utbetalningarna av bidrag under 2016 bör det förtydligas att ändringarna tillämpas första gången på bidrag för kalenderåret 2017. Övriga bestämmelser om utbildningsgarantin bör träda i kraft den 1 januari 2017.

4. Konsekvenser av förslagen om utbildningsgaranti

4.1 Ekonomiska konsekvenser för staten

Den förstärkta utbildningsgaranti som föreslås i avsnitt 2.3 ska finansieras genom ett avdrag från det grundbelopp som elevernas hemkommuner betalar till huvudmän för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor. Om elever övergår från en fristående skola till en kommunal skola, alternativt till en fristående skola i en annan kommun, kan statens kostnader för ekonomiskt stöd i form av studiehjälp till elever som behöver inackordering komma att påverkas marginellt. Förslaget bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för staten.

4.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Förslaget i promemorian innebär att kommunerna åläggs en skyldighet att se till att elever får möjlighet att fullfölja utbildningar på nationella program och nationella inriktningar. Detta åläggande utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en sådan inskränkning inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den.

Det aktuella förslaget syftar till att stärka rätten för elever i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor att fullfölja den utbildning som de har påbörjat. Att elever får fullfölja påbörjade utbildningar är inte bara av intresse för eleverna själva, utan även för kommunerna och samhället i övrigt. Om elever inte ges möjlighet att fortsätta den utbildning de har påbörjat, utan i stället tvingas påbörja en ny utbildning ökar kommunernas kostnader för elevens utbildning. I förlängningen kan det också leda till att elevens inträde på arbetsmarknaden försenas. Det finns även en risk för att eleven avbryter sina studier helt och hållet, vilket aktualiserar hemkommunens skyldighet att hålla sig informerad om hur han eller hon är sysselsatt. Enligt en ändring i skollagen (2010:800) som

trädde i kraft den 1 januari 2015 har hemkommunen inom ramen för detta ansvar uppgiften att erbjuda eleven lämpliga individuella åtgärder i syfte att motivera honom eller henne att påbörja eller återuppta en utbildning (SFS 2014:1002).

Förslaget innebär att kommunerna ges stor handlingsfrihet när det gäller frågan om hur skyldigheten att se till att eleverna erbjuds möjlighet att fullfölja sin utbildning ska fullgöras. Förslaget innehåller även en ventil i de fall då uppfyllandet av skyldigheten skulle innebära synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för en kommun. Sammantaget görs därför bedömningen att den aktuella inskränkningen uppfyller regeringsformens krav på proportionalitet.

4.3 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Som nämnts i avsnitt 2.5 medför förslaget om förstärkt utbildningsgaranti ökade kostnader för kommunerna. Kommunernas skyldighet att se till att elever som inte kan fullfölja ett påbörjat nationellt program vid en fristående gymnasie- eller gymnasiesärskola får möjlighet att fullfölja utbildningen kan förväntas aktualiseras förhållandevis sällan. Därför görs bedömningen att de flesta kommuner under de flesta år endast kommer att ha begränsade merkostnader till följd av förslaget. I avsnitt 2.6 föreslås att förslaget ska finansieras genom att kommunerna får göra avdrag med 0,3 procent från grundbeloppet för de elever som går yrkesprogram vid gymnasieskolor och för de elever som går på ett nationellt program på gymnasiesärskolan samt med 0,15 procent från grundbeloppet för elever som går högskoleförberedande program. Eftersom grundbeloppens storlek varierar mellan olika kommuner och olika utbildningar går det inte att göra någon exakt beräkning av avdragets totala storlek. Med utgångspunkt i hur många elever som gick andra året på ett nationellt program i en fristående gymnasieskola respektive på nationella program i gymnasiesärskolan läsåret 2013/14 och riksprislistan för 2014, dvs. Statens skolverks föreskrifter om de belopp som en elevs hemkommun ska betala till en enskild huvudman per elev, program och inriktning när hemkommunen inte erbjuder utbildningen, kan dock det totala avdraget för landets kommuner uppskattas till cirka 17,2 miljoner kronor per år. Även om det kan inträffa situationer där en kommun får göra en omfattande arbetsinsats för att hitta utbildningsplatser till alla berörda elever bedöms det föreslagna avdraget, över tid, väl täcka de kostnader som kan komma att uppstå för kommunerna.

4.4 Konsekvenser för enskilda huvudmän

Promemorians förslag om en förstärkt utbildningsgaranti berör enskilda huvudmän för gymnasie- och gymnasiesärskolor.

Förslaget i avsnitt 2.4 om en precisering av rätten att fullfölja utbildningen hos huvudmannen innebär en begränsning i geografiskt hänseende av huvudmannens möjlighet att hänvisa elever till en annan av sina skolen-

heter än den skolenhet där de påbörjade sin utbildning. Detta förslag berör enbart sådana huvudmän som driver mer än en skolenhet.

Berörda huvudmän

Enligt Friskolekommitténs betänkande Friskolorna i samhället (SOU 2013:56) uppgick antalet skolenheter där enskilda huvudmän bedrev utbildning i gymnasie- eller gymnasiesärskolan till 536 stycken läsåret 2011/12. Sammanlagt drevs dessa 536 skolenheter av 263 enskilda huvudmän. En majoritet av huvudmännen, 208 stycken, drev endast en skolenhet. 39 huvudmän drev mellan två och fyra skolenheter, medan 16 huvudmän drev fem eller fler skolenheter. Det kan därmed antas att omkring 50 huvudmän berörs av förslaget om en begränsning av möjligheten att hänvisa elever till andra skolenheter.

När det gäller effekterna av det aktuella förslaget görs bedömningen att dessa är mycket begränsade. Även om det i dag enligt lagens ordalydelse skulle vara möjligt att hänvisa en elev till en skolenhet som ligger mycket långt bort från såväl elevens hemkommun som den kommun där eleven påbörjat sin utbildning är detta knappast en möjlighet som huvudmän i allmänhet utnyttjar i praktiken. Förslaget bedöms därför inte ha några negativa effekter för enskilda huvudmän.

I avsnitt 2.6 föreslås att ett avdrag ska göras från grundbeloppet för elever på gymnasieskolans nationella program och elever på nationella program i gymnasiesärskolan för att finansiera förslaget i avsnitt 2.3 om en skyldighet för elevernas hemkommuner att i vissa fall se till att eleverna får möjlighet att fullfölja sin utbildning. Förslaget medför ekonomiska konsekvenser för huvudmän som driver gymnasieutbildning och för huvudmän som driver nationella program i gymnasiesärskolan. När det gäller gymnasieskolan anges i Friskolekommitténs betänkande att totalt 235 huvudmän drev nationella program läsåret 2011/12. Av dessa huvudmän drev 60 stycken enbart yrkesprogram, 88 stycken enbart högskoleförberedande program och 87 stycken både yrkes- och högskoleförberedande program. Av de enskilda huvudmän som drev utbildning på nationella program i gymnasieskolan drev alltså totalt 63 procent utbildning på yrkesprogram och 74 procent utbildning på högskoleförberedande program. Av Friskolekommitténs betänkande framgår att av alla de 263 enskilda huvudmän som drev gymnasieskolor 2011/12 (inklusive huvudmän som endast erbjöd individuella program) var drevs 198 stycken (75 procent) i form av aktiebolag, 39 (15 procent) som stiftelse, 16 (6 procent) som ideell förening och sammanlagt 10 (4 procent) i annan juridisk form (ekonomisk förening, handelsbolag, offentlig korporation eller fysisk person).

När det gäller enskilt bedriven gymnasiesärskola saknas statistik på huvudmannanivå. Av Skolverkets statistik framgår att det läsåret 2011/12 fanns 37 fristående gymnasiesärskolor.

Beräknat avdrag per elev

Förslaget om ett avdrag från grundbeloppet kommer att få olika effekter för olika huvudmän beroende på hur många elever som går på yrkesprogram respektive nationella program i gymnasiesärskolan, vilka program och inriktningar eleverna går på och vilka kommuner de kommer ifrån. Som nämnts tidigare varierar nämligen grundbeloppets storlek mellan olika kommuner och olika utbildningar. Den tidigare nämnda riksprislistan ger en bild av grundbeloppens storlek för olika utbildningar. När Skolverket meddelar föreskrifter om grundbeloppens storlek enligt riksprislistan ska berörda kommuners budgeterade belopp och berörda landstings budgeterade kostnader för program och i förekommande fall inriktning ligga till grund för bidragsbeloppen.

Enligt riksprislistan för gymnasieskolan 2014 varierar grundbeloppen inklusive måltider för elever på *yrkesprogram* mellan 87 500 kronor för elever på handels- och administrationsprogrammet och 210 200 kronor för elever på naturbruksprogrammets inriktning skog. Ett avdrag med 0,3 procent skulle alltså motsvara mellan 263 kronor och 631 kronor per elev och år. Med utgångspunkt i riksprislistan för 2014 och antalet elever i fristående skolor som gick det andra läsåret på något av gymnasieskolans yrkesprogram läsåret 2013/14 beräknas det genomsnittliga avdraget till 358 kronor per elev och år. För elever på *högskoleförberedande program* varierade grundbeloppet mellan 76 500 kronor för elever på ekonomiprogrammet och 120 100 kronor för elever på estetiska programmet inriktning musik. För dessa utbildningar skulle ett schablonavdrag om 0,15 procent av grundbeloppet motsvara ett årligt avdrag om 115 kronor respektive 180 kronor per elev. På motsvarande sätt som för elever på yrkesprogram beräknas det genomsnittliga grundbeloppet för en elev på ett högskoleförberedande program till ca 86 000 kronor, och det genomsnittliga årliga avdraget till 129 kronor per elev. Det genomsnittliga bidragsbeloppet för en elev på ett *nationellt program*, oberoende av program, beräknas till knappt 98 000 kronor och det genomsnittliga avdraget till 213 kronor per år (baserat på ett beräknat viktat avdrag motsvarande 0,22 procent av det framräknade genomsnittliga bidragsbeloppet). Det bör samtidigt noteras att riksprislistans ersättningsbelopp utgör genomsnittskostnaden i landet för respektive program. Det är stora skillnader mellan kommunerna i kostnaderna för de program de erbjuder, och därmed kan de grundbelopp som kommunerna beslutar vara såväl högre som lägre än riksprislistans ersättningsnivå.

För utbildning i *gymnasiesärskolan* uppgår grundbeloppet till 277 300 kronor (inklusive måltider), vilket med ett avdrag om 0,3 procent på grundbeloppet blir 832 kronor i avdrag per elev och år.

Beräknat avdrag på skolenhetsnivå

Antalet elever på nationella program per skolenhet uppgick läsåret 2013/14 till i genomsnitt 178 elever vid fristående gymnasieskolor och 15 elever i fristående gymnasiesärskolor. Det genomsnittliga antalet

elever per skolenhet i fristående gymnasieskolor med yrkesprogram var 97 elever och 169 elever i skolenheter med högskoleförberedande program.

För en hypotetisk huvudman som driver en fristående gymnasieskola med 97 elever på *yrkesprogram* beräknas avdraget bli mellan cirka 25 500 kronor och 61 200 kronor årligen, baserat på riksprislistan för 2014 för de utbildningar som har lägst respektive högst ersättningsbelopp (handels- och administrationsprogrammet respektive naturbruksprogrammets inriktning skog). En genomsnittlig skolenhet med yrkesprogram beräknas få ett sammanlagt avdrag om 34 700 kronor årligen.

För en hypotetisk huvudman som driver en skolenhet med 169 elever på *högskoleförberedande program* beräknas avdraget bli mellan 19 400 kronor och 30 400 kronor, beräknat för elever på ekonomiprogrammet respektive på det estetiska programmet inriktning musik. I genomsnitt beräknas en skolenhet med högskoleförberedande program få ett sammanlagt avdrag på grundbeloppet med knappt 21 900 kronor.

För en hypotetisk skolenhet som ger *både yrkesprogram och högskoleförberedande program* beräknas det årliga avdraget till 37 900 kronor, beräknat på 178 elever och att fördelningen av elever på de olika programtyperna är som i fristående skolor i stort (37 procent på yrkesprogram och 63 procent på högskoleförberedande program).

För en skolenhet med 15 elever på nationella program i gymnasiesärskolan beräknas avdraget uppgå till omkring 12 500 kronor per år.

Bidragsminskningen bör ställas i relation till att det totala bidraget till berörda skolenheter exklusive tilläggsbelopp och före avdrag. För gymnasieskolan beräknas, med samma beräkningsmetod som använts ovan, grundbeloppet före avdrag för en genomsnittlig fristående skolenhet med yrkesprogram till cirka 11,6 miljoner kronor per år, för en skolenhet med högskoleförberedande program 14,6 miljoner kronor och för en skolenhet med både yrkesprogram och högskoleförberedande program 17,4 miljoner kronor. För en genomsnittlig fristående skolenhet med nationella program inom gymnasiesärskolan beräknas grundbeloppet före avdrag till knappt 4,2 miljoner kronor per år.

Med hänsyn till såväl bidragsminskningens storlek i kronor som den andel av den totala budgeten för en skolenhet som den kan antas utgöra görs bedömningen att förslaget har begränsade konsekvenser för de enskilda huvudmännens möjlighet att bedriva sin verksamhet. Även om huvudmännen får något mindre offentliga bidrag att investera i verksamheten görs vidare bedömningen att intresset av att på detta sätt finansiera en garanti för eleverna att få fullfölja sin utbildning, för det fall att den enskilda huvudmannen inte längre skulle kunna uppfylla sina skyldigheter enligt skollagen, väger tyngre än nackdelarna med förslaget.

4.5 Konsekvenser för elever

Förslagen i denna promemoria syftar till att stärka rätten för elever på nationella program i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor att fullfölja den utbildning de har påbörjat. De bedöms ha mycket positiva effekter för de elever som inte kan fullfölja en utbildning som de har påbörjat hos en enskild huvudman, men som på grund av huvudmannens konkurs eller liknande har behov av en ny utbildningsplats för att kunna fullfölja utbildningen. Att elever snabbt får en ny utbildningsplats bedöms leda till att utbildningstiden inte förlängs i onödan. Det är även ett viktigt verktyg för att förhindra att elever avbryter sina studier helt och hållet.

4.6 Konsekvenser för jämställdhet och integration

Förslagen i denna promemoria syftar till att stärka rätten för elever i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor att fullfölja den utbildning de har påbörjat. De nya reglerna ska gälla på samma sätt i förhållande till alla elever i fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor, oavsett kön och bakgrund. Förslagen bedöms därför inte ha några negativa konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar eller kvinnor och män. De bedöms heller inte ha några negativa konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

4.7 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslagen i denna promemoria får inga konsekvenser i förhållande till EU:s regelverk.

5. Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen

16 kap.

37 § En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant *vid en skolenhet med offentlig huvudman* har rätt att hos huvudmannen eller inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

En elev som har påbörjat sådan utbildning som avses i första stycket vid en skolenhet med enskild huvudman har rätt att hos huvudmannen fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Om eleven inte kan fullfölja utbildningen vid den skolenhet där eleven har påbörjat utbildningen och detta beror på att huvudmannen inte längre anordnar utbildningen där, ska huvudmannen erbjuda eleven att fullfölja sin utbildning vid en annan av huvudmannens skolenheter om denna skolenhet

1. är belägen i elevens hemkommun,
 2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,
 3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för en sådan kommun som avses i 1 eller 2, eller
 4. annars ligger inom rimligt avstånd från en sådan kommun som avses i 1 eller 2.
- Första och andra styckena gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att fullfölja sin utbildning.

Första stycket ändras på så sätt att det inte längre omfattar elever som har påbörjat utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant hos en enskild huvudman, utan endast elever som har påbörjat sådan utbildning hos en offentlig huvudman. I övrigt ändras stycket språkligt.

Andra stycket är nytt och omfattar elever som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant vid en skolenhet med enskild huvudman. Av bestämmelsen i *första meningen*, som motsvarar bestämmelsen i första stycket i dess nuvarande lydelse i den del den gäller enskilda huvudmän, framgår att eleverna har rätt att hos huvudmannen fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

Andra meningen innehåller en ny bestämmelse som begränsar de sätt på vilka en enskild huvudman kan fullgöra denna skyldighet i förhållande till eleverna. Begränsningen gäller i de fall då en elev inte längre kan fullfölja utbildningen vid den skolenhet där eleven tagits emot och detta beror på att huvudmannen inte längre anordnar utbildningen där, t.ex. på grund av huvudmannens godkännande för den aktuella skolenheten har återkallats. I sådana fall kan en huvudman som driver samma utbildning vid en annan skolenhet bara hänvisa eleven till denna skolenhet under förutsättning att den ligger i elevens hemkommun, i lägeskommunen för

den skolenhet där eleven påbörjat utbildningen, inom hem- eller lägeskommunens samverkansområde för den aktuella utbildningen eller annars inom rimligt avstånd från någon av dessa kommuner. Vad som utgör ett rimligt avstånd från respektive kommun får avgöras från fall till fall med hänsyn till bl.a. kommunikationsmöjligheterna. Om lägeskommunen eller hemkommunen hör till ett samverkansområde bör det, vid bedömningen av om en skolenhet utanför detta samverkansområde ligger på ett rimligt avstånd från kommunen, beaktas om avståndet till skolenheten motsvarar avståndet till sådana skolenheter som ligger inom det aktuella samverkansområdet.

Tredje stycket motsvarar andra stycket i nu gällande lydelse. Bestämmelsen i stycket ändras med anledning av att såväl första stycket som det nya andra stycket innehåller bestämmelser om elevens rätt att fullfölja sin utbildning. Ändringen innebär att såväl bestämmelserna i första som andra stycket gäller om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.4.

37 a § Om en enskild huvudman upphör med sin verksamhet, eller om en elevs rätt till utbildning inte kan tillgodoses enligt 37 § andra stycket, ska hemkommunen, efter samråd med eleven, se till att eleven ges möjlighet att fullfölja sin utbildning. Hemkommunens skyldighet avser det nationella program som eleven har påbörjat. Skyldigheten avser även, i förekommande fall, den nationella inriktning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till enligt 12 §. Hemkommunen ska fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

- 1. är belägen i kommunen,*
- 2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,*
- 3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2, eller*
- 4. annars ligger inom rimligt avstånd från hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 12.*

Om skyldigheten enligt första stycket innebär att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen ska kommunen i stället, efter samråd med eleven, se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

Paragrafen är *ny* och innehåller bestämmelser om hemkommunens skyldighet att se till att elever som har påbörjat utbildning i en fristående gymnasieskola får möjlighet att fullfölja utbildningen när eleven inte kan göra detta hos den enskilde huvudmannen.

Av *första stycket* framgår att hemkommunens skyldighet att se till att eleven får möjlighet att fullfölja sin utbildning gäller i två fall. För det första handlar det om fall där en enskild huvudman upphör med sin verksamhet, t.ex. i samband med en konkurs eller att huvudmannen förlorar sitt godkännande att driva utbildning i gymnasieskolan. För det andra handlar det om fall där den enskilda huvudmannen inte kan tillgodose elevens rätt till utbildning i enlighet med bestämmelserna i 37 § andra stycket. Ett exempel på ett sådant fall är om en huvudman som har

godkännande för flera olika skolenheter får sitt godkännande för en av dessa återkallat och inte anordnar den utbildning som eleven har påbörjat vid någon av de andra skolenheterna. Ett annat exempel är om huvudmannen i och för sig anordnar utbildningen vid en annan skolenhet, men denna skolenhet inte ligger på ett sådant avstånd från elevens hemkommun eller lägeskommunen för den skolenhet där eleven har påbörjat utbildningen, att huvudmannen enligt bestämmelserna i 37 § andra stycket 1–4 kan hänvisa eleven dit.

Kommunens skyldighet att ge eleven möjlighet att fullfölja sin utbildning avser det nationella program och den nationella inriktning som eleven har påbörjat. Om eleven har påbörjat utbildning på ett nationellt program, men ännu inte har påbörjat utbildning på en nationell inriktning, kan skyldigheten ändå omfatta även en nationell inriktning. Detta gäller under förutsättning att huvudmannen, när denne erbjöd utbildning på det nationella programmet, lät erbjudandet omfatta att eleven senare skulle antas till den aktuella nationella inriktningen (jfr 12 §).

Av *punkterna 1–4* framgår att kommunen ska fullgöra sin skyldighet att ge eleven möjlighet att fullfölja sin utbildning vid en skolenhet som är belägen inom ett visst geografiskt område. Avgränsningen motsvarar den geografiska avgränsning som görs i 37 § andra stycket 1–4. Erbjudandet kan avse en utbildningsplats vid en offentlig såväl som en fristående gymnasieskola. Samråd ska alltid ske med eleven innan erbjudandet lämnas.

Av *andra stycket* framgår att hemkommunens skyldighet att se till att eleven erbjuds att fullfölja sin utbildning på samma nationella program och nationella inriktning inte är absolut. Om skyldigheten innebär att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen ska denna i stället se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat. Motsvarande gäller elever som har påbörjat utbildning på ett nationellt program och garanterats att senare antas till en viss nationell inriktning.

Synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter kan anses föreligga om det enda sättet för hemkommunen att se till att eleven får möjlighet att fullfölja sin utbildning är att själv starta en ny utbildning och detta skulle medföra särskilt stora svårigheter för kommunen. Det kan handla om fall där det skulle vara förenat med mycket höga kostnader för lokaler och utrustning att starta en viss utbildning, t.ex. vissa inriktningar inom fordons- och transportprogrammet eller naturbruksprogrammet. Det kan också handla om fall där det skulle vara mycket svårt att få tag på lärare med tillräcklig kompetens och där det därför inte skulle vara möjligt att bedriva en utbildning av god kvalitet.

I fall där hemkommunen inte är skyldig att se till att eleven får möjlighet att fullfölja den utbildning som eleven har påbörjat eller garanterats att få gå ska hemkommunen samråda med eleven och därefter se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar denna utbildning. I situationer där en elev inte kan erbjudas att få fortsätta på samma nationella inriktning inom ett nationellt program kan utbildning på en annan nationell inriktning inom programmet ofta anses vara den utbildning som bäst motsvarar den påbörjade utbildningen. När de nationella inriktningarna inom ett program är högt specialiserade kan dock utbildning på ett annat nationellt program i lika hög grad, eller till och med i högre grad, anses motsvara den påbörjade utbildningen som utbildning på en annan inriktning inom programmet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

37 b § Hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 37 a §.

Paragrafen är *ny* och innehåller en bestämmelse om att hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän i de situationer där kommunen, enligt 37 a §, är skyldig att se till att en elev får möjlighet att fullfölja sin utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

38 § Vad som sägs i 37–37 b §§ gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat yrkesprogram.

Paragrafen tydliggör att rätten enligt 37 § att fullfölja utbildningen också gäller för en elev som påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

I *första stycket* görs en följdändring som innebär att hemkommunens skyldighet enligt 37 a § på motsvarande sätt också ska gälla för en elev som har påbörjat en gymnasial lärlingsutbildning. Likaså ska hemkommunen på motsvarande sätt enligt 37 b § sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 37 a §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

52 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen, enligt 42 §, var skyldig att erbjuda utbildning på nationella program vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §. *När bidrag lämnas för en elev på ett yrkesprogram ska hemkommunen göra ett avdrag från grundbeloppet med 0,3 procent för det ansvar som åligger kommunen enligt 37 a §.*

När bidrag lämnas för en elev på ett högskoleförberedande program ska avdrag från grundbeloppet i stället göras med 0,15 procent.

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bidrag till huvudmän för fristående gymnasieskolor.

I *andra stycket* införs en ny bestämmelse enligt vilken hemkommunen ska dra av 0,3 procent från grundbeloppet när bidrag lämnas för en elev på ett yrkesprogram. För en elev på ett högskoleförberedande program ska hemkommunen i stället göra ett avdrag med 0,15 procent av grundbeloppet. Hela grundbeloppet ska således inte betalas ut till huvudmannen. Genom avdraget finansieras hemkommunens skyldighet att se till att elever i fristående skolor får möjlighet att fullfölja sin utbildning enligt 37 a §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.6.

55 § För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar som hemkommunen erbjuder, ska grundbeloppet bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet eller den inriktningen.

När det är fråga om sådan utbildning som avses i 13 § tredje stycket eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska Statens skolverk för varje utbildning eller variant besluta om grundbeloppets storlek.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om grundbeloppets storlek, om eleven, i andra fall än som avses i andra stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

I paragrafen finns bestämmelser om hur grundbeloppet ska bestämmas.

Andra stycket i dess nuvarande lydelse innehåller en bestämmelse om att hemkommunen, för utbildning på särskilda varianter och för utbildning som annars avviker från vad som gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program, ska betala det grundbelopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk. Av 52 § andra stycket i dess nya lydelse framgår att hemkommunen inte ska betala ut hela grundbeloppet. Det här aktuella stycket formuleras därför om så att det enbart anges att Statens skolverk, när det är fråga om utbildningar av ovan nämnt slag, ska besluta om grundbeloppets storlek. Frågan om hur mycket kommunen ska betala ut av det av Skolverket beslutade grundbeloppet regleras i 52 § andra stycket i dess nya lydelse.

Tredje stycket i dess nuvarande lydelse innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala om en elev har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder och det inte är fråga om utbildning på en särskild variant eller utbildning som annars avviker från vad som gäller för nationella program. Av 52 § andra

stycket i dess nya lydelse framgår att hemkommunen inte ska betala ut hela grundbeloppet. Bemyndigandet formuleras därför om så att det enbart anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om grundbeloppets storlek.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.6.

19 kap.

30 § En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant *vid en skolenhet med offentlig huvudman* har rätt att, utom i de fall som avses i 18 kap. 7 §, hos huvudmannen eller inom samverkansområdet under fyra läsår fullfölja sin utbildning.

En elev som har påbörjat sådan utbildning som avses i första stycket vid en skolenhet med enskild huvudman har, utom i de fall som avses i 18 kap. 7 §, rätt att hos huvudmannen under fyra läsår fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Om eleven inte kan fullfölja utbildningen vid den skolenhet där eleven har påbörjat utbildningen och detta beror på att huvudmannen inte längre anordnar utbildningen där, ska huvudmannen erbjuda eleven att fullfölja sin utbildning vid en annan av huvudmannens skolenheter om denna skolenhet

1. är belägen i elevens hemkommun,
 2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,
 3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för en sådan kommun som avses i 1 eller 2, eller
 4. annars ligger inom rimligt avstånd från en sådan kommun som avses i 1 eller 2.
- Första och andra styckena gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att fullfölja sin utbildning i gymnasiesärskolan.

Ändringarna i paragrafen motsvarar ändringarna i 16 kap. 37 § och kommenteras i anslutning till den paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.4.

30 a § Om en enskild huvudman upphör med sin verksamhet, eller om en elevs rätt till utbildning inte kan tillgodoses enligt 30 § andra stycket, ska hemkommunen, efter samråd med eleven, se till att eleven ges möjlighet att fullfölja sin utbildning. Hemkommunens skyldighet avser det nationella program som eleven har påbörjat. Skyldigheten avser även, i förekommande fall, den nationella inriktning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till enligt 11 §. Hemkommunen ska fullgöra sin skyldighet genom att se till att eleven ges möjlighet att fullfölja utbildningen vid en skolenhet som

1. är belägen i kommunen,
2. är belägen i den kommun där eleven påbörjat utbildningen,
3. är belägen inom samverkansområdet för den aktuella utbildningen för hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2, eller
4. annars ligger inom rimligt avstånd från hemkommunen eller en sådan kommun som avses i 2.

Om skyldigheten enligt första stycket innebär att synnerliga ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för hemkommunen ska kommunen i stället, efter samråd med eleven, se till att eleven erbjuds utbildning som så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven har påbörjat eller erbjudits att antas till.

Paragrafen är *ny* och innehåller bestämmelser om hemkommunens skyldighet att se till att elever som har påbörjat utbildning i en fristående gymnasiesärskola får en ny studieplats när eleven inte kan fullfölja utbildningen hos den enskilde huvudmannen. Motsvarande bestämmelse när det gäller elever i fristående gymnasieskolor finns i 16 kap. 37 a § och kommenteras närmare i anslutning till den paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

30 b § Hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 30 a §.

Paragrafen är *ny* och innehåller en bestämmelse om att hemkommunen ska sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän i de situationer där kommunen, enligt 30 a §, är skyldig att se till att en elev erbjuds en ny utbildningsplats.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

31 § Det som sägs i 30–30 b §§ gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat nationellt program.

Paragrafen tydliggör att rätten enligt 30 § att fullfölja utbildningen också gäller för en elev som påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

I *första stycket* görs en följdändring som innebär att hemkommunens skyldighet enligt 30 a § på motsvarande sätt också ska gälla för en elev som har påbörjat en gymnasial lärlingsutbildning. Likaså ska hemkommunen på motsvarande sätt enligt 30 b § sträva efter att samverka med andra kommuner och med enskilda huvudmän för att uppfylla sina skyldigheter enligt 30 a §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.3.

45 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen enligt 18 kap. 27 § var skyldig att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 46 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 47 §. *När bidrag lämnas för en elev ska hemkommunen göra ett avdrag från grundbeloppet med 0,3 procent för det ansvar som åligger kommunen enligt 30 a §.*

Första stycket gäller inte om statsbidrag lämnas för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bidrag till huvudmän för fristående gymnasiesärskolor.

I *andra stycket* införs en ny bestämmelse enligt vilken hemkommunen ska dra av 0,3 procent från grundbeloppet när bidrag lämnas för en elev. Hela grundbeloppet ska alltså inte betalas ut till huvudmannen. Genom avdraget finansieras hemkommunens skyldighet att se till att elever i fristående skolor får möjlighet att fullfölja sin utbildning enligt 30 a §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.6.

48 § För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar eller på jämförbara program som hemkommunen erbjuder ska grundbeloppet bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet, den inriktningen eller ett jämförbart program.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka av de nationella programmen som är jämförbara vid fördelning av resurser.

När det är fråga om sådan utbildning som avses i 12 § tredje stycket eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska Statens skolverk för varje utbildning eller variant besluta om *grundbeloppets storlek*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *grundbeloppets storlek*, om eleven, i andra fall än som avses i tredje stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

I paragrafen finns bestämmelser om hur grundbeloppet ska bestämmas.

Enligt *tredje stycket* i dess nuvarande lydelse ska Statens skolverk, när det är fråga om utbildning som avviker från vad som gäller i fråga om struktur, innehåll och examensmål för utbildningar på nationella program eller särskilda varianter inom de nationella programmen, för varje utbildning eller variant besluta det grundbelopp som hemkommunen ska betala. Av 45 § andra stycket i dess nya lydelse framgår att hemkommunen inte ska betala ut hela grundbeloppet. Det här aktuella stycket formuleras därför om så att det enbart anges att Statens skolverk ska besluta om grundbeloppets storlek.

Fjärde stycket i dess nuvarande lydelse innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala om en elev har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder och det inte är fråga om utbildning på en särskild variant eller utbildning som annars avviker från vad som gäller för nationella program. Av 45 § andra stycket i dess nya lydelse framgår att ett avdrag ska göras från grundbeloppet. Bemyndigandet formuleras därför om så att det enbart anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om grundbeloppets storlek.

Paragrafen behandlas i avsnitt 2.6.

Referenser

Svensk författningssamling (SFS)

- SFS 1991:1107. Lag om ändring i skollagen (1985:1100)
 SFS 2010:800. Skollag.
 SFS 2010:2039. Gymnasieförordning.
 SFS 2012:109. Lag om ändring i skollagen (2010:800).
 SFS 2012:402. Förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039)
 SFS 2013:728. Förordning om ändring i gymnasieförordningen (2010:2039).
 SFS 2014:1002. Lag om ändring i skollagen (2010:800).
 SFS 2014:530. Lag om ändring i skollagen (2010:800).

Statens skolverks författningssamling (SKOLFS)

- SKOLFS 2013:1. Skolverkets föreskrifter om vissa belopp för elever vid fristående gymnasieskolor (riksprislistan) och gymnasiesärskolor, internationella skolor samt ersättning för visst stöd på introduktionsprogrammet avseende 2013

Propositioner

- Regeringens proposition Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85).
 Regeringens proposition Offentliga bidrag på lika villkor (prop. 2008/09:171).
 Regeringens proposition Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199).
 Regeringens proposition Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165).
 Regeringens proposition En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50).
 Regeringens proposition Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191).

Betänkanden

- Utbildningsutskottets betänkande Ny skollag (bet. 2009/10:UbU21).
 Utbildningsutskottets betänkande En ny gymnasiesärskola (bet. 2011/12:UbU9).
 Kulturutskottets betänkande Fokus på unga (bet. 2013/14:KrU9).

Riksdagsskrivelser

- Riksdagsskrivelse 2009/10:370
 Riksdagsskrivelse 2011/12:141
 Riksdagsskrivelse 2013/14:104.
 Riksdagsskrivelse 2013/14:315.
 Riksdagsskrivelse 2013/14:354

Statens offentliga utredningar (SOU)

- Friskolorna i samhället (SOU 2013:56).
 Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7).